

€ 3,00

december 2012

Word abonnee van Doorbraak zie achterpagina!

Vluchtelingen van Haagse tentenkamp in actie.

Tentenkampen: geen hulpeloosheid, maar kracht, moed en doorzettingsvermogen

In september 2012 slaan afgewezen vluchtelingen hun kampen op in Den Haag en Amsterdam. Al een jaar lang wordt er een stevige strijd gevoerd tegen het keiharde afwijzings- en uitsluitingsbeleid. Vluchtelingen hebben dagen- en soms wekenlang in kou, regen en wind op de stoep gebivakkeerd van onder meer het aanmeld- en uitzetcentrum Ter Apel¹ en de IND-kantoren in Zwolle² en Den Bosch³. Met lijf en leden het beleid tarten is niet zozeer een wanhoopsdaad, maar vooral een uiterst moedige strijdstrategie.

Met de tentenkampen maken de vluchtelingen hun dagelijkse overlevingsstrijd pijnlijk zichtbaar. Hun individuele problemen maken ze collectief, hun individuele strijd wordt collectief gevochten. De tentenkampen zijn geen weergave van hulpeloosheid, maar juist van kracht, moed en doorzettingsvermogen. Het strijdarsenaal bestaat niet alleen uit demonstraties lopen, of bijeenkomsten organiseren, nee, het leven van de vluchtelingen zelf wordt vooral als middel ingezet. De kampen zijn geen verblijfplaatsen waar vanuit actie wordt gevoerd, het kamp zelf is al de actie. Door hun eigen lichaam letterlijk neer te plaatsen in de politieke arena maken de vluchtelingen duidelijk dat ze niet langer uitgesloten willen worden van de maatschappij, dat ze een bestaan willen kunnen opbouwen, en dat ze een menswaardig leven willen kunnen leven. En daarom is hun eis: verblijfsrecht, en onderdak.

Twee kampen in twee steden krijgen te maken met twee burgemeesters met een verschillende aanpak. Maar beide zeker

niet, natuurlijk niet, in het belang van de vluchtelingen zelf. In Den Haag laat burgemeester Jozias van Aartsen vanaf de start van het kamp “Recht op bestaan” duidelijk merken dat hij zich niets aan de vluchtelingen gelegen zal laten liggen. Noodopvangorganisaties wordt verboden het kamp te helpen, en voorzieningen worden niet door de gemeente geleverd. De vluchtelingen moeten via de rechter afdwingen⁴ dat ze mogen overnachten in hun actiekamp, en dat tenten überhaupt dichte zijden mogen hebben, absoluut noodzakelijk met de koude herfstwind. Van Aartsen weigert ook maar één teen in het kamp te zetten, en schoffeert⁵ de vluchtelingen en hun ondersteuners in de gemeenteraad en de pers. Aangekondigde demonstraties krijgen beperkingen.⁶ De politie komt regelmatig langs om te controleren. Alleen de Haagse Stadspartij stelt over dit repressieve optreden van de VVD-burgemeester raadvragen. De overige parlementaire partijen houden zich vrijwel muitsstil.

AMSTERDAM

In Amsterdam spreken deelraadsleden van allerlei politieke partijen⁷ en ondersteuners van divers pluimage zich al vlak na aanvang van het actiekamp “Wij zijn hier” zich uit voor een “menswaardige opvang”. Maar het politieke debat gaat al snel nauwelijks meer over de eis voor verblijfsrecht en de onmenselijke omstandigheden waarin illegaal gemaakte vluchtelingen en migranten elke dag moeten leven. Sommige ondersteuners zien het kamp zelf vooral als een humanitair drama,⁸ in plaats van een strijdbaar protest. Burgemeester Eberhard van der Laan komt het goed uit dat de noodklok wordt geluid door ondersteuners van het kamp. In tegenstelling tot zijn Haagse collega bezoekt de PvdA-er het kamp wel in eigen persoon en uit hij zijn “zorgen” in een brief aan de gemeenteraad.

► ► ► Vervolg op pagina 9

Tegen wil en dank tot activeringsmedewerker gemaakt

Terwijl de crisis voortdendert en het aantal banen krimpt, neemt de druk op werklozen om te “reïntegreren” steeds verder toe.

Inmiddels worden ook welzijnswerkers ingezet om werklozen te disciplineren en verplicht onbetaald te laten werken. Dat levert niet alleen bij bijstandsgerechtigden, maar ook bij welzijnswerkers flink wat spanning en frustratie op. Een persoonlijke aanklacht van Inas, die nu mensen hard moet aanpakken. “Dat is iets waar ik vijftien jaar geleden, toen ik met welzijnswerk begon, niet voor heb getekend.”

“Wellicht ten overvloede: het niet nakomen van afspraken kan nadelige gevolgen hebben voor uw uitkering.” Dat staat in de laatste alinea van de brief die Inas sinds kort naar werklozen moet sturen die volgens Sociale Zaken “geactiveerd” moeten worden. “Het is een standaardoproep”, zegt de 41-jarige welzijnswerkster van Algerijnse afkomst. “Het enige dat ik moet invullen, zijn de persoonsgegevens en de gegevens van de afspraak. De rest van de brief is van tevoren vastgesteld door Sociale Zaken-ambtenaren. Daarmee ben ik dus onderdeel geworden van het ambtenarenapparaat dat werklozen straffkortingen uitdeelt.”

MAFFIA

Voor haar eigen veiligheid wil Inas dat we haar een schuilnaam geven. “Het zijn nare tijden. Je moet blij zijn als je een baan hebt. Het welzijnswerk ligt op z’n gat. Men heeft me al een paar keer bijna ‘boventallig’ verklaard. Maar tot nu toe ben ik steeds de dans ontsprongen.” De alleenstaande moeder met drie kinderen werkt al meer dan vijftien jaar in de welzijnssector. “Toen ik begon, was er op het gebied van welzijn één logge monsterorganisatie in de stad. Daarna werd decentralisatie het toverwoord en kwamen er allemaal losse organisaties. En nu komen al die organisaties door fusies weer bij elkaar. De directeurs verdienen de Balkenende-norm, maar voor de werkvloer zou er zogenaamd geen geld zijn. De helft van de mensen werkt als vrijwilliger, dus dat is lekker goedkoop. Er is totale groothedswaanzin. De managers worden ondersteund door peperdure experts. Met al die fusies gaan de directeurs steeds meer verdienen. Het lijkt wel maffia.”

“Natuurlijk is er sprake van racisme in de organisatie. In de top zit maar één zwart poppetje. Hoe kan dat nou, denk ik dan. Er zijn genoeg zwarte mensen voor dit soort banen. Maar hoe hoger je in de organisatie komt, hoe meer witten en hoe meer mannen je ziet. Ik merk ook dat velen een hekel hebben aan Turken en Marokkanen. Dat zeggen ze uiteraard niet zo openlijk, en al helemaal niet tegen mij, want ik heb ook een migrantenachtergrond. Maar ik voel het. Het dwarrelt rond.”

► ► ► Vervolg op pagina 5

Erkenning van huishoudelijk werk vereist ook verblijfsrecht

In augustus kopte De Volkskrant dat huishoudelijk werkers in Nederland het slechtst af zouden zijn binnen heel Europa. Daar kunnen vraagtekens bij worden gezet. Nederland is bepaald geen Spanje, dat in zwaar crisisweer verkeert, geen Griekenland dat aan de rand van de afgrond staat, en ook geen Moldavië dat zich zo’n beetje het armste land van Europa mag noemen. Toch bevestigde FNV Bondgenoten de bewering van de krant.

De Volkskrant heeft een onderzoek¹ gedaan naar de arbeidsrechten van huishoudelijk werkers in Europa. In veel landen zou de positie van die werkers de laatste jaren aanmerkelijk zijn verbeterd. Door hen dezelfde rechten te geven als andere arbeiders en door diverse vormen van overheidssubsidies en belastingvoordelen te verstrekken is het bijvoorbeeld Frankrijk en België gelukt om het zwarte circuit, waar uitbuiting aan de orde van de dag is, terug te dringen. Dat zou ook gelden voor Spanje, Griekenland en Italië. Nederland steekt daar schril bij af: zwart en onverzekerd werken is bij ons de norm, aldus het onderzoek.

PROBLEMEN

FNV Bondgenoten² onderschrijft de conclusie van De Volkskrant volledig, aan de hand van het eigen onderzoek “Schimmenspel”³ dat in oktober werd gepubliceerd. In Nederland verrichten volgens officiële cijfers ongeveer 150 duizend mensen huishoudelijk werk in privé-huishoudens, evenveel als er in de schoonmaaksector werken. Ze houden zich vooral bezig met poetsen, strijken en zorgen voor de kinderen van met name tweeverdienende middenklassegezinnen. Andere werkzaamheden zijn koken, tuinonderhoud, boodschappen doen en zorg voor ouderen. Voorheen werd het werk vooral gedaan door “autochtone” vrouwen die dergelijke klussen er enkele uren per week bij deden. Vandaag de dag zijn huishoudelijk werkers veelal migrantenvrouwen zonder papieren, wat door de onderzoeken van De Volkskrant en de FNV wordt bevestigd. Uit onderzoek van Masood Gheasi blijkt dat huishoudelijk werkers in grote steden inmiddels gemiddeld 23 uur per week werken. En volgens onderzoek van Sjoukje Botman⁴ levert dit type werk voor veel “allochtone” vrouwen hun hoofdkomen op. Het merendeel van de huishoudelijk werkers zou volgens haar tussen de 28 en 60 uur werken. Ondanks het verschil tussen beide onderzoeken is wel duidelijk dat veel huishoudelijk werkers geen bijbaantje van een paar uur hebben.

Huishoudelijk werk in privé-huishoudens is in Nederland nauwelijks geformaliseerd, tenzij de werkers onder de cao van de thuiszorg vallen. Daarnaast bestaan er nog de zogeheten alpha-hulpen die voorheen onder dezelfde cao vielen, maar door de komst van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) werden gedwongen om zich als zzp-er staande te houden, bijvoorbeeld via de Regeling Diensten aan Huis. Ze kunnen dan weliswaar wit werken, maar hebben geen ontslagbescherming en geen toegang tot werknemersverzekeringen bij ziekte, werkloosheid en arbeidsongeschiktheid. Ze dienen zich daartoe particulier te verzekeren, wat een zware dobber is met een minimumloon dat op 10,33 euro per uur ligt.

De verwachting is dat de markt voor huishoudelijk werk alleen maar zal groeien. Vooral gezinnen die geen tijd of zin⁵ hebben om het eigen huishouden te doen, zitten te springen om huishoudelijk werkers. Daar liggen de grootste knelpunten, aldus De Volkskrant en de FNV. Steeds meer vrouwen betreden al dan niet vrijwillig de arbeidsmarkt en huren andere vrouwen in voor het huishoudelijke werk. Ook al omdat mannen in het algemeen nog steeds veel te weinig van die taken op zich nemen. Ook ouderen wenden zich steeds vaker tot huishoudelijk werkers, omdat ze steeds moeilijker een beroep kunnen doen op de formele thuiszorg.

Voor dat soort huishoudelijk werkers bestaat vaak geen enkele arbeidsbescherming. Maar ze zien meestal geen kans om op andere manieren in hun levensonderhoud te voorzien. Ze werken dagelijks op veel verschillende werkplekken, hebben daarom veel reistijd, krijgen over het algemeen geen reiskostenvergoeding en worden niet doorbetaald bij ziekte of vakantie. Omdat het huishoudelijk werk zich bijna volledig afspeelt in de informele economie, is het risico van uitbuiting en misbruik groot. En omdat een groot deel van de werkers illegaal is, mogen ze zich niet verzekeren en kunnen ze moeilijk gezondheidszorg krijgen. Als ze ziek thuis blijven, missen ze inkomsten. Als ze door blijven werken, dan kunnen ze hun gezondheid ruïneren. Een duivels dilemma.

FORMALISERING

De Volkskrant en de FNV halen diverse voorbeelden aan van landen waar het gelukt zou zijn om het zwarte circuit terug te dringen door het huishoudelijk werk te formaliseren binnen een cao waarin de rechten voor de werkers gelijk worden getrokken met die van andere arbeiders. Door de bazen van de werkers belastingvoordelen te geven hoopt de overheid hen over de streep te trekken en mee te laten doen met die formalisering. Hoewel dat de overheid enerzijds geld kost, wint men er anderzijds weer geld mee terug, via inkomstenbelasting die voorheen niet betaald werd. Toch is een kanttekening bij die juichverhalen op zijn plaats: het wettelijk uurloon voor huishoudelijk werkers in bijvoorbeeld België is extreem laag. In Italië en Frankrijk vallen huishoudelijk werkers al meer dan twaalf jaar onder een cao, maar volgens de vakbonden in die landen worden de werkers nog steeds onvoldoende beschermd tegen uitbuiting en misbruik.

Ook kunnen er vraagtekens worden gezet bij de bewering dat het beleid in Frankrijk ertoe heeft geleid dat veel meer werkers nu wit werken en dat “dus” zwart werken is teruggedrongen. Omdat het zwarte circuit per definitie geen deel uitmaakt van de formele economie en dus ook niet is geregistreerd, valt moeilijk na te gaan hoe groot het aandeel zwart werken is in vergelijking met wit huishoudelijk werk. Het is goed mogelijk dat de formalisering van het werk niet zozeer grote groepen werkers van het zwarte circuit naar het witte circuit heeft getrokken, maar juist andere groepen arbeiders, die door

de relatieve verbetering van de arbeidsomstandigheden worden gestimuleerd om huishoudelijk werk te gaan doen, misschien tegen wil en dank. Ook kan het zijn dat Franse werklozen door uitkeringsinstanties worden gedwongen om de nu geformaliseerde huishoudelijke arbeid te gaan verrichten, op straffe van verlies van hun uitkering. Dat kan een groter wit circuit van werkers hebben veroorzaakt, zonder dat het zwarte circuit substantieel is afgenomen.

BOTTLENECK

De grootste twijfels over de onderzoeksconclusies hebben te maken met de verblijfsstatus van veel huishoudelijk werkers. Een groot deel van hen heeft geen papieren. Voor deze groep kan een cao of een andere formalisering van het werk op zichzelf nooit de juiste en uiteindelijke oplossing van hun problemen zijn. Ze zijn immers maatschappelijk uitgesloten en mogen op grond van de sociale en bestuurlijke apartheid niet toetreden tot het witte circuit. Ze vallen dus buiten de boot en moeten daarom eerst een werkvergunning of een andere vorm van verblijfsrecht krijgen. Zolang formalisering van het werk niet gepaard gaat met het geven van werkvergunningen aan huishoudelijk werkers, blijven die werkers in het zwarte circuit hangen. Dat is de bottleneck.

De vraag is daarom of de rooskleurige verhalen in de beide onderzoeken over andere landen wel voldoende in overeenstemming zijn met de werkelijkheid. Het lijkt er sterk op dat de onderzoeken zich vooral baseren op de regels zoals die op papier staan, en niet op de levens en de strijd van de huishoudelijk werkers zelf. Zijn in andere EU-landen huishoudelijk werkers zonder papieren en hun belangenbehartigers ook zo enthousiast over de resultaten die zouden zijn bereikt? Daar zou meer bekend over moeten worden. Het is in elk geval opvallend dat FNV Bondgenoten voorbijgaat aan de essentiële kwestie van verblijfsrecht en vrijwel uitsluitend aandacht besteedt aan de regulering en formalisering van het werk. Dat hangt ongetwijfeld samen met het heersende politieke en sociale klimaat waarin het opkomen voor verblijfsrecht voor arbeidsmigranten van buiten de EU massale tegenstand oproept. Velen profiteren⁶ van de zware lichamelijke arbeid die illegale migrantenvrouwen in privéhuishoudens⁷ verrichten, maar slechts weinigen willen dat belonen met werk- en verblijfsvergunningen.

Huishoudelijk werkers zonder papieren werken al jaren samen met FNV Bondgenoten om verbetering van hun positie te bereiken.⁸ Daarbij hameren ze erop dat hun arbeid erkend moet worden en dat ze respect moeten krijgen. Bovendien moet de overheid allerlei arbeidsrechten nakomen en voldoen aan internationale verdragen en resoluties. Als campagnestrategie hebben ze ervoor gekozen om niet de illegaliteit van de werkers tot probleem te maken, maar hun werk centraal te stellen. Dat werk vormt een nuttige en noodzakelijke bijdrage aan de economie en de samenleving in zijn geheel. Hoewel die strategie zeker voordelen heeft, blijft een wezenlijk knelpunt onbenoemd en daarom welhaast onbespreekbaar. Die olifant in de kamer is de illegale status van de werkers. Uit het FNV-onderzoek blijkt dat weer. Weliswaar wordt daarin vermeld dat de olifant in sommige landen onderuit is gehaald door legaliseringsregelingen of werkvergunningen. Maar nergens in het onderzoek pleit de FNV voor het geven van werk- en verblijfsvergunningen aan huishoudelijk werkers. Zolang die eis niet wordt gesteld, zal die ook niet worden ingewilligd.

De overheid weigert vooralsnog om de Conventie over huishoudelijk werkers⁹ van de International Labour Organisation te ratificeren. Het verdrag geeft huishoudelijk werkers dezelfde rechten als andere arbeiders. Hoewel Nederland wel voor het verdrag heeft gestemd, laat men verdere stappen in de richting van erkenning van huishoudelijk werk na. Toenmalig minister Henk Kamp van Sociale Zaken liet dit voorjaar nog luchtigjes weten dat huishoudelijk werk in Nederland prima is geregeld.¹⁰ De PvdA, de SP en GroenLinks hebben in reactie op het Volkskrant-onderzoek opnieuw opgeroepen om huishoudelijk werkers gelijke rechten te geven. Ook met het nieuwe kabinet zal dat een zware dobber worden.

Ellen de Waard

Noten

1. “Werksters in Nederland zijn het slechtst af”, Marjon Bolwijn, www.volkskrant.nl. En: “Roep om ‘gelijke rechten’ voor werksters”, redactie, www.volkskrant.nl.
2. “Gewoon goed werk, ook voor de huishoudelijk werkers!”, Dimphy Smeets, www.fnvbondgenoten.nl.
3. “Schimmenspel. Hoe Nederland hopeloos achterloopt als het gaat om de rechten van huishoudelijk werkers”, FNV Bondgenoten i.s.m. ABVAKABO FNV, www.fnvbondgenoten.nl.
4. “Huishoudelijk werkers gebaat bij zakelijke arbeidsrelatie”, Harry Westerink, 13 mei 2011, www.doorbraak.eu.
5. “Wat hebben die arme bazen en bazinnen van de domestic workers het toch zwaar!”, Ellen de Waard, 27 oktober 2010, www.doorbraak.eu.
6. “Zonder papieren: Kijken bij de rijken, door de ogen van een huishoudelijk werker”, Harry Westerink, 22 juni 2012, www.doorbraak.eu.
7. “Huishoudelijk werk, hetzelfde als elk ander werk?”, Sylvia Guenther, 29 december 2009, www.doorbraak.eu.
8. “Geen onderscheid maken tussen werknemers met en zonder papieren”, Sylvia Guenther, 27 januari 2011, www.doorbraak.eu.
9. “ILO-verdrag erkent huishoudelijk werkers als volwaardige arbeiders”, Harry Westerink, 17 juni 2011, www.doorbraak.eu.
10. “Huishoudelijk werk nog steeds niet erkend”, Sylvia Guenther, 5 mei 2011, www.doorbraak.eu.

Wat schrijft rechts?

In de publicaties van Hitler-wannabees, rechts-populistisch gespuis en christenzieloten komt hun ware aard naar boven. Haat tegen Joden, niet-westerse migranten en afvalligen voert de boventoon. Daarbij geven de publicaties een aardig kijkje in het verknipte leven van deze snuiters: krankjorume ideeën zijn aan de orde van de dag.

De ouden van dagen van het **Oud Strijders Legioen** (OSL) zijn ietwat ambivalent over het nieuwe kabinet Lichtbruin II. Aan de ene kant is men opgetogen dat er geen regering is gekomen met daarin de PvdA, SP en GroenLinks. Want zo is voorkomen dat er een “welhaast communistisch bolwerk naar Oost-Duitse schnitt” is verzezen. Aan de andere kant gruwten men van de vermeende nivelleringsdrang die aan het nieuwe kabinet wordt toegeschreven. Op dat punt moest de VVD volgens het OSL “veel water bij de wijn doen”. Iedere aansporing om “hard te buffelen” wordt volgens de oud-strijders zo weggenomen “ten gunste van de onrendabele onderlaag” in Nederland. Volgens het OSL - nazimodus aan - “hebben we gewoon te veel kwaliteitsarme mensen binnen onze grenzen, erger nog, we hebben al die paupers gewoon het recht gegeven om te stemmen en die weeffout in onze maatschappij noemen we democratie” - nazimodus uit -.

Op de website van de **Stichting Taalverdediging** staan hilarische lijsten waarin Nederlandse vertalingen gegeven worden voor hier ingeburgerde Engelstalige woorden. Daarmee wil Taalverdediging “het normale Nederlands rehabiliteren”. Zo gebruikt men voor aerobics liever “snelgymnastiek”, voor badminton “pluimbal”, boiler moet “heetwaterketel” worden, browser “bladeraar”, bullshit “onzin”, call girl “luke prostituee”, caravan “sleurhut”, computer “datamaat”, house party “stampfeest”, jobhoppen “baanwippen”, laptop “schootdatamaat”, lunchroom “noenzaal”, alhoewel ik daar weer niets van snap, make-up “gelaatsverfraaiing”, morning-after pill “ochtenderna-pil”, piercing “prikversiering” en skinhead “kaalkop” of “gespuis”. En met die laatste vertaling slaat Taalverdediging de spijker op de kop, kaal of niet.

In de wondere wereld van de anti-abortus-organisatie **Schreeuw om Leven** is de aarde nog steeds plat, althans, men verkondigt nog steeds klinkklare onzin. In de nieuwsbrief van

de christenfundamentalisten staat namelijk dat “een kindvriendelijk gezinsbeleid en afschaffing van abortus dé oplossing is van de financiële crisis”. Schreeuw om Leven argumenteert namelijk dat als er geen abortussen meer plaatsvinden, er veel meer mensen in Nederland zouden zijn. En als er meer mensen zijn, dan zou “ons financieel probleem in één klap opgelost zijn”. Hoe de ultra-christenen tot deze mesjogge bewering komen, gespeend van enig inzicht in de oorzaken van de financiële crisis, is een beetje onduidelijk. Maar God mag het weten...

In **Elsevier** wordt getreurd om de bezuinigingen op ‘defensie’. Militaire missies zouden namelijk “de economie dienen”. Het weekblad noemt het voorbeeld dat de Amerikaanse kritiek op het belastingparadijs alhier verstormde toen de Nederlandse regering instemde met wéér een militaire missie naar Afghanistan. En zo kunnen allerlei internationale bedrijven met instemming van Elsevier nog steeds via schimmige postbusfirma’s grootschalig belastingen ontduiken. Ook zou een groot leger nodig zijn om de ‘socialist’ Hugo Chavez van Venezuela ervan te weerhouden om Curaçao en Bonaire in te pikken, landsdelen die rechts Nederland normaliter liever kwijt dan rijk is. Maar enige hypocrisie is Elsevier niet vreemd. In het weekblad staat verder een pleidooi voor het eten van meer vlees. Volgens Elsevier is er namelijk maar één manier om de groeiende wereldbevolking te blijven voeden, en dat is door geheel over te schakelen op “intensieve veeteelt”. Dan zou de CO₂-uitstoot het laagst zijn. Plofkippen en kiloknallers zouden dus juist “groen en duurzaam” zijn. Het staat er echt. Dat er voor de productie van pakweg één kilo biefstuk ongeveer 25 kilo aan granen, mais en soja nodig is, die beter door mensen gegeten kunnen worden, vertelt Elsevier er voor het gemak maar niet bij. Dan zou er immers zo verdomd weinig van het eigen verhaal over blijven. Ook meent Elsevier dat de omvang van mensenhersen verdriedubbeld is, nadat de mens vier miljoen jaar geleden meer vlees ging

eten. Maar bij Elsevier zijn ze daardoor in ieder geval niet slimmer geworden. Next!

In november 2012 trad het Israëlische legerorkest op in Antwerpen. Daar werd tegen geprotesteerd door een aantal linkse en anti-zionistische organisaties. Ook was volgens een verslag op de website van de **Vrije Nationalisten Noord-Brabant** een handjevol extreem-rechtsen aanwezig. Blijkbaar werden die door de organisatoren niet herkend, want er werd hen geen strobreed in de weg gelegd. De nationalist sloten zich bij het protest aan om “het Palestijnse volk te steunen in hun strijd tegen het zionisme en de Israëlische bezetting”. Denk nu niet dat de Vrije Nationalisten veel op hebben met de Palestijnen, nee integendeel. De Vrije Nationalisten zijn antisemieten en die hebben nu eenmaal een grondige hekel aan elke Jood, of die nu in een orkest speelt of niet. En dan doet het motto “de vijand van mijn vijand is mijn vriend” al snel opgeld. Verder staat op de website een verslag van een nazi-bijeenkomst in Nederland. Daar herdachten zo’n dertig aanwezigen een of andere vooroorlogse nazi-happening en tevens drie Duitse neo-nazi’s die in 1997 bij een auto-ongeluk om het leven kwamen. Volgens de Vrije Nationalisten zijn die drie echter vermoord door de Duitse staat, want een dag zonder complottheorie is een dag niet geleefd. Maar goed, alsof het toeval ermee speelde, kwam enkele dagen na de herdenking het bizarre bericht naar buiten dat een van de drie Duitse slachtoffers, Andree Zimmerman, jarenlang voor de Duitse veiligheidsdienst gewerkt zou hebben. In die hoedanigheid onderhield hij jarenlang nauwe contacten met de Nederlandse Volks Unie (NVU) en bezocht hij demonstraties van de partij. De neo-nazi’s, kortom, hadden net een Duitse ‘kameraad’ herdacht die infiltrant zou zijn geweest. Op twitter hebben ze daar een mooie uitdrukking voor: #neo-nazi’s #fail.

In **Wij Europa** van de **Nederlandse Volks Unie** (NVU) staat weer een hilarisch verslag van een nazi-demonstratie in het Duitse Hamburg. Zoals gewoonlijk is het doorspekt met Duitse woorden, daar nazi-Duitsland voor de NVU nog steeds het beloofde land is. Een delegatie van de partij vertrok per auto naar Duitsland en er “schoten vele kilometers Duitse Autobahn onder ons heen”. Onderweg stopte men nog op een “Parkplatz” en sloeg men “Deutsche Brötchen” in, oftewel broodjes met een Duitse nationaliteit, of zoiets. In Hamburg aangekomen bleken rond de “Lautsprecherwagen” Duitse nazi-prominenten verzameld te zijn. Daar ontvouwde de NVU haar Nederlandstalige spandoek “tegen de multiculturele terreur”. Menig “Duitse kameraad” had echter moeite om die tekst te ontcijferen. Maar gezien de gelijkenis van het Duits en Nederlands in deze, moet dat toch niet zo moeilijk zijn. Wellicht heeft het ermee te maken dat de gemiddelde nazi te dom is om te poepen. Maar nu dwaal ik wat af en ga ik mijn mond spoelen.

Voorts meldt NVU-hopjesman Constant Kusters dat hij “nog meer een hekel” heeft aan de PvdA-leider Diederik Samsom dan aan de “Jood Cohen”. Op het “kale hoofd” van Samsom staat namelijk volgens Kusters het volgende te lezen: “Ik ben de nieuwe Stalin”. Nu zijn mijn ogen niet zo goed meer, maar dat was me nog niet opgevallen. Samsom zou overigens ook een “activistisch AFA-verleden” hebben, oftewel hij zou actief zijn geweest bij de anti-fascistische beweging. Nu Kusters het zegt, ik herinner me weer dat Samsom en ik jaren geleden zij aan zij, gebivakt en wel, in de plattelandsgemeente Fantasië stenen aan het gooien waren naar wat willekeurige neo-nazi’s. Man, man, wat een mooie tijden waren dat...!

Gerrit de Wit

Bij de Griekse verkiezingen van juni 2012 haalde de neo-nazistische partij Gouden Dageraad zeven procent van de stemmen. In de peilingen staan de zwarthemden ondertussen op twaalf procent. Sinds de verkiezingswinst worden nagenoeg dagelijks migranten, linkse activisten en homoseksuelen in elkaar gebeukt door partij-aanhangers. De politiek staat erbij en kijkt ernaar. Het anti-racistische verzet laat ondertussen ook van zich horen.

Griekse nazi-partij groeit als kool

Gouden Dageraad is een uitgesproken nazistische organisatie waarvan het partij-symbool grote overeenkomsten vertoont met het hakenkruis. De partij bestaat al sinds 1985, maar was tot voor kort een splinterpartij die in peilingen en bij verkiezingen altijd ver onder de 1 procent van de stemmen bleef steken. De ideologie van Gouden Dageraad kent de bekende thema's: nationalisme, racisme, homofobie en de vrouw als baarmoeder. De partij moet ook niets van Joden hebben. Die zouden namelijk achter het vermeende "internationale kapitaal" zitten dat in hun visie momenteel het land ten gronde richt. Gouden Dageraad keert zich verder fel tegen links: "marxisten" wordt verweten dat ze de illegale immigratie stimuleren ten bate van multinationale ondernemers. In partijpropaganda wordt vol trots over Adolf Hitler en de zijnen gesproken. De partij is vooral ingenomen met de vermeende Griekse wortels van Rudolf Hess, de rechterhand van Hitler. Gouden Dageraad denkt ook dat Griekenland zich in de Tweede Wereldoorlog bij de asmogendheden Duitsland, Italië en Japan had moeten aansluiten. Net als de nazi's in de Tweede Wereldoorlog keert de partij zich tegen "untermensen". "Beschadigde mensen, zoals personen met paranoïde waanbeelden, geestelijk gehandicapten, schizofrenen, epileptici, alcoholisten en drugsverslaafden moeten gesteriliseerd worden", aldus de partij.

De leider van Gouden Dageraad is de 55-jarige Nikos Michaloliakos. Op jonge leeftijd werd hij lid van de partij "4 Augustus". Die was vernoemd naar de militaire coup van 4 augustus 1936. In 1976 werd Michaloliakos gearresteerd omdat hij journalisten aanviel. En in 1978 werd hij weer gearresteerd en veroordeeld tot een jaar cel wegens lidmaatschap van een extreem-rechtse organisatie en het bezit van explosieven. Tijdens zijn tijd in de gevangenis kwam hij in contact met leden van de militaire junta die Griekenland regeerde van 1967 tot 1974. Ze konden het goed met elkaar vinden, hoewel hij de juntaleden niet rechts genoeg achtte. Michaloliakos bleef altijd politiek actief, maar moest tot 2010 wachten voor zijn eerste parlementaire succes: hij werd verkozen in de gemeenteraad van Athene.

VERKIEZINGEN

De laatste jaren heeft de financiële crisis behoorlijk op Griekenland ingehakt. Veel bedrijven zijn over de kop gegaan en de werkloosheid ligt rond de 25 procent. Van de jongeren is zelfs 54 procent werkloos. De door Europa en het IMF afgedwongen bezuinigingen leiden tot een ongeziene sociale kaalslag. De onvrede in Griekenland met de traditionele partijen, die het land mede naar de afgrond leiden, is dan ook groot. Een linkse partij als SYRIZA, een soort evenknie van de Nederlandse SP, profiteert daarvan. Maar ook Gouden Dageraad heeft baat bij de sociale onrust. De partij wijst migranten aan als zondebok en spreekt over Griekenland als een plek voor mensen met "Grieks bloed". In aanloop naar de verkiezingen deelden de nazi's voedsel uit aan arme Grieken, maar alleen aan diegenen die hun "Grieksheid" konden aantonen. Ook zette men een bloedbank op, "alleen met Grieks bloed". Verder beschikt de partij over een "Vrouwenfront" dat lessen 'zelfverdediging' aanbiedt. De vrouwen binnen de partij moeten echter wel aan een dresscode voldoen: geen hakken, diep uitgesneden topjes of ontblote ruggen.

Voor al na weer een nieuwe hetze in de media tegen illegale migratie, en de positionering door diezelfde media van Gouden Dageraad als dé tegenpool van SYRIZA, keerden de kansen voor de nazi's. In luttele maanden tijd groeide men fors in de peilingen. De regering, bestaande uit sociaal-democraten en rechtse liberalen, reageerde daarop door zich ook harder tegen migranten uit te spreken. Zo pleitte men in navolging van de nazi's voor nog meer concentratiekampen voor mensen zonder papieren. Maar veel kiezers stemden in juni 2012 op de oorspronkelijke nazi's: Gouden Dageraad kreeg 6,92 procent van de stemmen en daarmee achttien van de driehonderd zetels in het Griekse parlement. Eén van die zetels wordt trouwens bezet door de voormalige bassist van de Griekse naziband Pogrom. Die staat bekend om liederen met titels als "Spreek Grieks of sterf" en "Auschwitz". In het laatste nummer staan teksten als "Fuck Anne Frank" en "Juden raus". Volgens de recente peilingen van november kan Gouden Dageraad nu zelfs op twaalf procent van de stemmen rekenen. Daarmee zou het de derde partij van het land zijn.

Hoewel Gouden Dageraad nu in het parlement zit, heeft de partij daar niets mee op. Het parlement ziet men slechts als een middel om de eigen anti-democratische doelstellingen na te streven en zeker niet als een doel op zich. Zo zei Michaloliakos twee maanden na de verkiezingswinst in een speech voor zijn aanhang "te walgen van het parlement". Hij oereerde verder: "Als zij het van ons willen, dan kunnen wij elk moment het parlement verlaten en de straten optrekken. Daar zullen ze zien waar Gouden Dageraad echt voor staat, ze zullen zien wat strijd betekent, wat vechten is, ze zullen zien wat scherpe bajonetten elke nacht betekenen." De aanhang hield fakkels in de hand en schreeuwde "Bloed, eer, Gouden Dageraad", in een verwijzing naar de nazistische SA-leus "Blut und Ehre".

RACISTISCH GEWELD

Aanhangers van Gouden Dageraad zijn steeds vaker betrokken bij geweldsincidenten tegen migranten en homo's. Ze vormen patrouilles in wijken en ondervragen en belagen willekeurige migranten. In Athene hebben ze meerdere keren homo's in elkaar geslagen. Enkele maanden geleden demonstreerde Gouden Dageraad nog zij aan zij met christelijke fundamentalisten tegen een toneelstuk waarin Jezus en de apostelen geportretteerd werden als een groep homo's. Daarbij gebruikten ze geweld en een Gouden Dageraad-parlements lid maakte opmerkingen over "fucking faggots". Parlementariërs van Gouden Dageraad hebben ook losse handen. Zo smeedt Ilias Kasidiaris een paar maanden geleden in een paneldiscussie op tv een glas water naar een SYRIZA-parlements lid en gaf hij een vuistslag in het gezicht van een communistische parlementariër. Een ander viel in het parlement twee linkse parlementsleden en een woordvoerder van de Pakistaanse gemeenschap in Griekenland aan. En weer een aantal andere parlementsleden kwam in opspraak toen ze met hun aanhangers "allochtone" marktkooplieden in elkaar rosten. Recent is door het parlement de immuniteit van een aantal parlementsleden van Gouden Dageraad opgeheven, zodat ze vervolgd kunnen worden.

In oktober bracht een samenwerkingsverband van 23 Griekse mensenrechtenorganisaties een alarmerend rapport

uit over het toenemende racistische geweld.¹ Voor zover zij na kunnen gaan, hebben tussen januari en september 2012 maar liefst 87 racistische geweldplegingen plaatsgevonden. In veel gevallen werden daarbij wapens gebruikt als hockeysticks, knuppels, kettingen, boksbeugels, messen en gebroken flessen. De slachtoffers liepen verwondingen op zoals botbreuken en hersenschuddingen. Een slachtoffer overleed aan de verwondingen. Veel slachtoffers beschreven de daders als georganiseerde groepen, vaak in het zwart gekleed, en soms met gezichtsbedekking of helmen. Ook is er sprake van fascistische motorpatrouilles die willekeurig migranten in elkaar slaan. Bij sommige aanvallen werden leden van Gouden Dageraad herkend doordat ze het partijembleem droegen of doordat ze bekend waren van publieke bijeenkomsten in de wijk. Bij vijftien van de beschreven voorvallen was de politie betrokken. Bij routinecontroles ging die zich te buiten aan illegale en gewelddadige handelingen tegen migranten. Ook zijn er meldingen van het mishandelen van migranten op politiebureaus. Volgens de mensenrechtengroeperingen is er tot nu toe nog geen enkele dader vervolgd en is er sprake van een klimaat van wetteloosheid. Het werkelijke aantal racistische gewelddaden ligt volgens de organisaties fors hoger. Veel slachtoffers zijn namelijk te bang om aangifte te doen.

Volgens een anti-fascistische Griekse blogger is de vreemdelingenhaat in Griekenland niet nieuw.² Die begon al in de jaren 90 toen meer migranten en vluchtelingen het land begonnen binnen te komen. Maar het racisme bleef toen volgens de blogger nog grotendeels onder de oppervlakte omdat het Griekenland relatief voor de wind ging. De Griekse bourgeoisie verwelkomde toen de migranten omdat ze "voor hongerlonen voor de Griekse bazen werkten", olijven en fruit plukten, in de bouw werkten, toiletten schoonmaakten en "omdat ze de benen spreidden in de bordelen". En dat "zonder klachten, zonder verzekering en tegen een schamel loon", aldus de blogger.

ANTI-RACISTISCHE STRIJD

Met de opkomst van Gouden Dageraad groeit ook het verzet tegen

Gouden Dageraad-leider Nikos Michaloliakos.

de partij. Tegenstanders proberen partijbijeenkomsten te verhinderen en er worden vernielingen toegebracht aan partijkantoren. Om de nazi-patrouilles in wijken tegen te gaan, hebben anti-racisten eigen gemotoriseerde patrouilles georganiseerd. Aan zo'n patrouille in september deden 150 anti-racisten op 80 motoren mee. Ze werden toegejuicht door migranten in de wijk.³ Al snel werd een groep neo-nazi's gespot die een migrantenwinkel aan het vernielen was. De anti-racisten grepen direct in en verjoegen de nazi's. Daarop werden de linksen echter aangevallen door een Delta-motoreenheid van de politie. Van die eenheid steunen veel leden Gouden Dageraad. De anti-racisten werden flink geslagen. Maar liefst 29 van hen werden gearresteerd en opgesloten in het hoofdbureau van Athene. Daar kregen ze weer klappen, waar enkelen zelfs botbreuken aan overhielden. De arrestanten kregen geen water en waren gedwongen om uit de toiletten te drinken. Ook moesten de arrestanten zich geheel ontkleden. Ze moesten voorover bukken en de billen spreiden. Daarvan werden filmopnames gemaakt. Er werd door de politie gedreigd dat die films doorgegeven zouden worden aan Gouden Dageraad. Pas nadat de Engelse krant The Guardian melding maakte van deze martelingen, reageerde de politie en de betrokken minister: men verwierp alle aantijgingen.

Helemaal verwonderen doet dat niet. Uit onderzoeken blijkt namelijk dat veel politie-agenten sympathiseren met en zelfs lid zijn van Gouden Dageraad. De cijfers zweven tussen de twintig en vijftig procent. Een leidinggevende politieofficier verklaarde tegenover The Guardian dat Gouden Dageraad het politiekorps op alle niveaus heeft geïnfiltrerd.⁴ Volgens hem zijn de Griekse staat en veiligheidsdiensten al jarenlang op de hoogte van de infiltratie-pogingen van extreem-rechts, maar willen ze er gewoonweg niet tegen optreden. De staat wil volgens hem namelijk "de fascistische elementen in reserve houden" en hen gebruiken voor de eigen doeleinden. De staat zou de nazi's inzetten tegen de linkse en anarchistische structuren in Griekenland omdat die populaire straatprotesten tegen diezelfde staat leiden. Volgens de politieofficier zijn leden van Gouden Dageraad al ingezet als provocateurs

bij demonstraties om die uit de hand te laten lopen zodat de politie hard kon ingrijpen. Ook zouden volgens hem nazi-provocateurs ingezet zijn om opstootjes tussen de demonstranten onderling te veroorzaken. Verder circuleren er interne documenten die aantonen dat de politie bij grote linkse demonstraties radio's en wapenstokken leverde aan leden van Gouden Dageraad. Zo konden naast de politie ook de nazi's zelf linksen en anarchisten aanvallen. Verder is het opvallend en veelzeggend dat extreem-rechts geweld in Griekenland nagenoeg onbestraft blijft, zelfs als het direct onder het toezicht oog van de politie gebeurt.

Gouden Dageraad vormt zo bezien de lange arm van de staat. De nazi's worden getolereerd om migratie te ontmoedigen en tegenwicht te bieden aan 'staatsgevaarlijke' protesten. De belangen van de staat en de nazi's in deze lopen dus min of meer parallel, hoewel onderlinge fricties altijd wel zullen blijven. Maar als de staat niet oppast wordt extreem-rechts een groter probleem voor hen dan de demonstranten tegen de bezuinigingen en het kapitalisme. Griekenland heeft een bittere ervaring met wat er kan gebeuren als extreem-rechts infiltreert in het veiligheidsapparaat. Dat gebeurde namelijk ook in aanloop naar de militaire dictatuur. Maar niet vergeten mag worden dat de socialisten en anarchisten in Griekenland ook een machtsfactor van betekenis zijn die niet zomaar uitgeschakeld kan worden. Ze zijn immers nog steeds in staat om honderdduizenden arbeiders, studenten en migranten op de been te brengen.

Gerrit de Wit

Noten

1. "Greece: racist violence recording network findings", <http://eagainst.com>.
2. "AntifAlice in Monsterland", <http://eagainst.com>.
3. Voor videobeelden van deze actie: typ "antifasistiki peripolia 3" in op www.youtube.com.
4. "Golden Dawn has infiltrated Greek police, claims officer", Aris Chatzistefanou, www.guardian.co.uk.

Tegen wil en dank tot activeringsmedewerker gemaakt

► ► ► *Vervolg van voorpagina*

"In de welzijnssector gaat het nu steeds om het binnenhalen van projecten die zo goedkoop mogelijk moeten worden uitgevoerd. Twee jaar geleden werd al het categoriaal werk afgeschaft, onder invloed van de PVV. Integratie moest anders, werd gezegd. De aandacht moest niet meer naar een specifieke doelgroep gaan, maar juist naar iedereen tegelijk. Maar die aanpak werkt averechts. De minderheidsgroepen marginaliseren nog meer. Ze komen binnen het nieuwe beleid niet meer aan bod. Mijn taken zijn grondig veranderd. Ik moet nu mensen uitnodigen voor een activeringsgesprek. Dat betekent dat ik hen verplicht aan het vrijwilligerswerk moet zetten. De bijstandsconsulent was al een bedreiging voor de werklozen, en daar kom ik nu nog eens extra bij. Als ze niet komen opdagen op dat gesprek, dan moet ik een 'no show'-formulier invullen voor Sociale Zaken. De werklozen worden dan meteen opgeroepen en moeten uitleggen waarom ze niet bij mij zijn geweest. Als ze geen goede reden hebben, dan krijgen ze een strafforkting van dertig procent op hun uitkering. Dat betekent hongerijsden. En bedenk wel: het is de Sociale Zaken-ambtenaar die bepaalt of de opgegeven reden door de beugel kan. Tegen een man die al jarenlang last heeft van migraine-aanvallen, zegt zo'n bijstandsconsulent doodleuk: meneer, ik heb ook wel eens hoofdpijn."

PARTICIPATIELADDER

"Als werklozen bij mij binnenkomen, dan zie ik de angst op hun gezichten. Het gaat natuurlijk wel om hun brood, hun inkomsten. Ik probeer hen gerust te stellen. Ik ben immers niet de bijstandsconsulent, dus ik heb er geen belang bij om hun uitkering stop te zetten. Ik zeg: je hoeft het niet verder te vertellen, maar dit is mij ook maar opgelegd. We doen het gewoon rustig aan. Dan vertellen ze me zonder uitzondering dat ze al dagenlang slecht hebben geslapen uit angst voor dit gesprek. Ik heb vaak te maken met chronisch zieke mensen. Zoals een jonge vrouw die aan het herstellen is van een hersentumor. Ik drong erop aan om haar met rust te laten. Als ze weer aan het werk kan, dan doet ze dat heus wel. Maar mijn coördinator sprong er gelijk bovenop. Want we moeten meer 'klanten' binnenhalen in verband met de financiering van onze organisatie. Zoals die Surinaamse man die net zijn vrouw heeft verloren. Ze is gestorven aan kanker en haar doodsstrijd staat nog op zijn netvlies. Ik heb de verplichting om hem te laten participeren."

"Als je een werkloze niet geplaatst kan krijgen in een participatietraject, dan moet je die terugsturen naar Sociale Zaken. Dat soort mensen komt daarmee in de problemen. Zo moet je daar niet over denken, merkte mijn baas op. Maar hoe kan ik dit verenigen met mijn geweten? Ik zit in een spagaat. Ik heb kinderen en een huis. Ik kan niet zomaar ontslag nemen en de deur uit wandelen. Daarom probeer ik om mijn speelruimte zo groot mogelijk te maken, in het belang van de werklozen. Zolang mijn baas geen duidelijke regels oplegt, heb ik nog wat handelingsvrijheid. Maar ik moet wel uitkijken. Want ook ik word gecontroleerd."

"De overheid dwingt alle bijstandsgerechtigden om mee te doen. Ambtenaren maken daarbij geen selectie, maar schudden simpelweg hun kaartenbak leeg. Al het activeringswerk verloopt via de principes van de participatieladder, die uit zes treden bestaat. Een persoon op trede 1 leidt een geïsoleerd leven en zit de hele dag thuis. Iemand op trede 6 heeft betaald werk. Mensen van trede 1 worden gedwongen om een kop koffie te gaan drinken met anderen. Maar dat soort laagdrempelige activiteiten zijn juist wegbezuinigd. Dat moet nu allemaal vrijwillig worden gedaan. Welzijnswerkers als ik moeten mensen die iets hoger op de participatieladder staan, verplichten om dat vrijwilligerswerk op zich te nemen. Vrijwilligers, ik kan dat woord niet meer horen! Ze ontslaan de beheerders van buurtcentra en laten de werklozen verplicht achter de balie zitten of in de kantine staan. Ik moet er dan de regie over houden, zoals dat heet, maar mag vrijwel geen tijd besteden aan het begeleiden van mensen. Ondertussen gaat het wel om fikse verdringing van het betaalde werk, zowel bij de welzijnsorganisaties als in bijvoorbeeld verzorgingstehuizen."

CALVINISTISCH

"En wie bepaalt wat slecht is? Ik bevind me zogenaamd in het paradijs, want ik heb betaald werk. Maar als ik werkloos zou zijn, dan zou ik mezelf niet betrokken zien raken bij buurtactiviteiten. Ik zit overdag, van negen tot vijf, op trede 6. Maar als ik thuiskom, dan val ik terug naar trede 1", lacht Inas. "Het is zo calvinistisch. De gedachte dat je wat terug moet doen voor je uitkering is zo dominant geworden. Ik ben zo teleurgesteld in het werk en in mijn collega's. Je hebt er toch ooit voor gekozen om mensen in een kwetsbare positie te helpen? Maar ik merk een dedain naar mensen toe die het niet redden. Over een klant met een beta-opleiding die drie jaar werkloos is, merkte mijn baas op: hoe kan dat nou? Hij schildert hem af als een werkweigeraar. Maar werkloos worden kan ons allemaal overkomen. Sterker nog, mijn baas zei dat vlak nadat er door grote bezuinigingen in onze organisatie veel ontslagen waren gevallen. Mijn collega's begrijpen niet dat werklozen volgens de plannen van het nieuwe kabinet maximaal een jaar een WW-uitkering gaan krijgen. Daarna komen ze in de bijstand terecht. Als mij dat overkomt, dan krijg ik misschien nooit meer een baan, want ik ben al in de veertig. Ik ben een alleenstaande moeder en ik heb ook nog een kleurtje. Dat zijn flinke belemmeringen op de arbeidsmarkt."

"Al die frustratie en ellende van mensen, het maakt me doodmoe. Ik trek het niet meer. De druppel die de emmer deed overlopen, kwam toen de Sociale Zaken-manager opmerkte dat er maar veertig procent was komen opdagen van ongeveer duizend mensen die ze onlangs opgeroepen hadden. Zeshonderd mensen worden dus gekort, merkte ze doodleuk op. Om daarna in één adem door te vertellen over de leuke schoenen van vijfhonderd euro die ze die week had gekocht in een dure winkel, samen met haar beste vriendin. Ik werd er misselijk van en wilde zo snel mogelijk weg van haar. Toen besloot ik dat ik erover moest gaan vertellen, dat ik naar buiten moest brengen wat er op het gebied van reïntegratie allemaal gebeurt. Hopelijk zet dat meer mensen aan tot nadenken."

Harry Westerink
Mariët van Bommel

~ Bloos+ ~

Een selectie uit de pakweg 60 nieuwe artikelen, blogs, aankondigingen, verslagen en cartoons die op Doorbraak.eu zijn verschenen sinds het vorige nummer van deze krant.

Zuid-Europa: crisis, protest en dreigende nationalistische ontsporing

(9 oktober, Peter Storm)

Catalonië versus Spanje, Catalaanse arbeiders en zakenlieden en politici, samen tegen Spaanse politici en zakenlieden en arbeiders. Zo wordt klassenstrijd uiteengescheurd en omgezet in nationalistische rivaliteit. We hebben dit proces, in soortgelijke omstandigheden van schulden, crisis, bezuinigingen en arbeidersprotest eerder aan het werk gezien: tussen 1986 en 1991, in wat toen nog Joegoslavië heette.

BPW bij Nijmeegse stadswandeling: “Samen strijden tegen precair wonen”

(18 oktober, Abel Heijkamp)

Onlangs zijn we begonnen met de campagne “Weiger de controleur, zet een ander slot op je deur”, die het fundamentele recht op privacy ook voor anti-kraakbewoners probeert af te dwingen. Anti-kraakbureaus menen namelijk nog steeds het recht te hebben om – al dan niet aangekondigd – de woonruimte van tijdelijke bewoners te inspecteren en te controleren, wat een aantasting is van de persoonlijke levenssfeer.

Zonder papieren: Verstrikt in de netten van de zorgbureaucratie

(29 oktober, Harry Westerink)

Een paar uur na haar bezoek aan het ziekenhuis klopte ze alweer aan bij het Fabel-kantoor. Ontdaan vertelde ze wat er in Den Haag was voorgevallen. “Bij de administratie merkten ze op dat een advocaat op papier moest aangeven dat ik geen verblijfsrecht had. Stel je voor, zeg! Ik heb niet eens geld om zo iemand te betalen.”

Turkstalige krant Ufuk is een spreekbuis voor de extreem-rechtse Grije Wolven

(1 november, Taylan Devrim)

Er liep voortdurend iemand rond met vlaggen van alle Turkstalige landen, en de militaristische “Mehter Takimi” maakte met “Ottomaanse oorlogsmuziek” de nationalistische feestelijkheden compleet. Wat dit allemaal te maken heeft met een multicultureel festival in Nederland? Tsja, blijkbaar kent nationalisme geen grenzen.

Radicaal webschrift Hydra verdient meer aandacht

(7 november, Eric Krebbers)

Het feminisme liet de dogmatische marxisten zien dat niet alleen de productie op de werkvloer belangrijk is bij de analyse van het kapitalisme, maar kort gezegd ook de reproductie thuis: het 's avonds verzorgen van de arbeiders zodat ze de dag erop weer aan de slag kunnen. Maar ook in dat kader bleef de ouderenzorg vaak onbesproken, want de bejaarde gaat de volgende dag niet naar het werk.

Charlie Hebdo, “moslims” en hoe de vrijheid van meningsuiting te verdedigen

(13 november, Yves Coleman)

Islamitische arbeiders worden veel blootgesteld aan hatelijke propaganda, maar dat betekent niet automatisch dat ze hun onafhankelijkheid van geest en kritisch denkvermogen moeten verliezen. Ze hebben een keuze: of ze steunen hun uitbuiters en demagogische leiders die claimen dat ze hetzelfde geloof delen, of ze ontmaskeren al het politieke misbruik van hun overtuigingen.

Leve de gevaarlijke utopie!

(26 november, Mathijs van de Sande)

Achterhuis diskwalificeert het streven naar een radicaal maatschappelijk alternatief als “utopisme”. Door im- en expliciet te verwijzen naar strafkampen en repressie, Mao's culturele revolutie of Stalins terreur, haalt hij de aloude chantagetruc van stal. Wie iets anders wil dan de huidige orde, heeft de eerste stap naar totalitarisme al gezet, zo suggereert Achterhuis.

Lange neus trekken naar migratiebeheersing!

Tienduizenden tot illegaal gebombardeerde vluchtelingen en migranten vechten iedere dag weer tegen het repressieve migratiebeheersingsbeleid, simpelweg door hier te overleven en te weigeren te vertrekken. Het zou geen kwaad kunnen als linkse activisten dat verzet wat meer zouden benadrukken in hun teksten en toespraken, in plaats van het louter opsommen en afkeuren van steeds nieuwe repressieve wetten. Want daarmee spelen we de overheid maar in de kaart.

In zijn artikel “Na de verkiezingen, hoe nu verder?”¹ kwam Doorbraker Piet van der Lende kortgeleden met een aantal belangrijke kritische bespiegelingen over de manier waarop activisten als hijzelf omgaan met de stroom maatregelen van de overheid tegen werklozen. “Ik ben mij er pas de laatste tijd van bewust”, zo schreef hij, “dat ik ook veel artikelen heb geschreven waarin ik de maatschappelijke onderdrukking beschrijf als een systeem waaruit geen ontsnappen mogelijk is. En dat ik daarmee naar de mensen toe niet helemaal goed communiceer in de zin dat ik zelf een eventueel actieperspectief om zeep help. Omdat bij al die beschrijvingen van het sociale panopticum de mensen denken: ‘Ja, het is een vreselijke onderdrukkingmachine, ontsnappen is niet mogelijk, we kunnen maar beter doen wat ze zeggen’. Ik denk nu dat je de mensen ook duidelijk moet maken dat het geen perfect systeem is, dat er breuklijnen, tegenstrijdigheden en disfunctioneren in zitten. Daarmee kun je voor jezelf en anderen een actieperspectief creëren.”

Met onze artikelen, flyers en praatjes vol opsommingen van misstanden kunnen we als actievoerders ongewild een bijdrage leveren aan het overheidsbeleid. Want “beleidsmakers willen werklozen het gevoel geven dat ze voortdurend worden waargenomen en in de gaten worden gehouden. De vermaledijde Sociale Dienst met zijn ambtenarenapparaat moet iedere dag in hun gedachten rondspoken. Als ze in angst leven, dan blijven ze wel doen wat wij willen, zo menen de beleidsmakers, en dan protesteren ze tenminste niet”, zo schreef Van der Lende in het artikel “Werklozen, laat je niet bang maken!”² waarin hij zijn gedachten nog wat verder uitwerkte. En ook werklozen zelf reproduceren onderling die angstsfeer: “Wanneer ze vertrouwelijk met elkaar praten, dan komen alle onderdrukkingaspecten voorbij, de fouten, het schandelijke gedrag van klantmanagers, het falen van de politieke bestuurders, de bankdirecteuren en hun bonussen, die niet aan banden worden gelegd maar zij zelf wel, de racistische werkmeesters, enzovoorts. Aangewakkerd door de publiciteit die de VVD en de PVV altijd krijgen over het streng aan het werk zetten en criminaliseren van uitkeringsgerechtigden, waar veel mensen heel emotioneel op reageren. Daarmee wordt het bestaan van een onderdrukkingssysteem waaruit geen ontsnappen mogelijk is, bevestigd en daarmee ook de almacht van de machtigen.”

Aan de vooravond van de ontruiming van het Amsterdamse tentenkamp: vluchtelingen laten zich niet weerhouden van een partijtje voetbal.

VLUCHTELINGEN

Een toespraak bij een van de acties vanuit het Haagse vluchtelingententenkamp deed me onlangs onwillekeurig denken aan Van der Lendes overpeinzingen. Het praatje was zoals zo vaak vooral een opsomming van het leed dat de Europese staten en in het bijzonder Nederland vluchtelingen en migranten aandoen. Die moeten in gammele bootjes gevaarlijke zeeën oversteken waarbij velen verdrinken, zo werd verteld, en hier worden ze uitgesloten, uitgehongerd, opgejaagd, opgesloten en met veel geweld gedeporteerd. Dat leidt allemaal tot dakloosheid, honger, ziekten, zelfmoorden en moord (verbranden in de Schipholbajes bijvoorbeeld), en ga zo maar door. Als activist bij illegalensteungroep De Fabel van de illegaal en bij Doorbraak ken ik al deze horrorverhalen van buiten. Ik heb ze zelf zo vaak doorverteld en opgeschreven. Maar hoe zouden de vluchtelingen die bij de Haagse actie aanwezig waren de toespraak beleefd hebben? Is het motiverend om keer op keer geconfronteerd te worden met zo'n waslijst aan ellende die je dagelijks overkomt, en hoeveel erger het eventueel nog kan worden als je pech hebt? Werken onze toespraken op hen niet eerder bangmakend en demotiverend? Voor solidaire activisten zoals ikzelf zijn ze al niet bepaald opwekkend, hoe moeten ze dan op de vluchtelingen overkomen?

Waarom reproduceren we die ellendige repressie eigenlijk keer op keer op deze manier? In onze praatjes, maar ook in onze artikelen waarin we de zoveelste verslechtering van het beleid uitgebreid beschrijven en analyseren. Zelf weten we het al wel, en de tot illegaal bestempelde vluchtelingen en migranten kennen de keiharde en gewelddadige realiteit al uit hun eigen leven. Maar we herhalen de horrorverhalen steeds opnieuw om de rest van de samenleving aan het schrikken te brengen, in de hoop dat er meer mensen opstaan die er ook iets tegen willen gaan ondernemen. Maar helaas is een flink deel van de Nederlanders het wel eens met de uitgangspunten van het beleid, zoals “Nederland is vol”, en heeft men verder weinig interesse om zich eens goed te verdiepen in de bijbehorende gewelddadige praktijken. Veel anderen maken zich wel eens een beetje boos, maar willen alleen zeer

beperkt en voorzichtig in het geweer komen bij individuele zielige ‘gevallen’. Gevallen waarin ze zich enigszins kunnen inleven, en wier lot hen doet huiveren. Bij de meeste Haagse acties waren echter behalve de betrokken vluchtelingen en hun solidaire steunverleners niet veel anderen aanwezig. Natuurlijk geeft zo’n gezamenlijk vertoon op straat een sterk gevoel aan alle deelnemers, maar wat in Den Haag ook resteerde was het beeld van witte actievoerders die onbedoeld vluchtelingen in het nauw een gevoel van angst en complete machteloosheid aanpraten.

MACHTELOOS?

Maar zijn illegaal gemaakte vluchtelingen en migranten wel zo machteloos als wij vaak vertellen? Hun levens hier zijn ten gevolge van de tsunami aan repressieve wetten van de afgelopen 25 jaar ontegenzeggelijk veel moeilijker geworden. Er worden meer mensen illegaal gemaakt, meer mensen uitgesloten en opgesloten en er vallen meer doden. Maar uit het feit dat al die wetten door de staat nodig geacht worden, kunnen we toch ook wel afleiden dat de machthebbers de vluchtelingen en migranten er als groep niet makkelijk onder krijgen. Iedere nieuwe nog repressievere wet is zo ook tegelijk een erkenning van de staat dat de vorige onvoldoende effect had. Hoeveel energie en geld de staat er ook in steekt, de migratie blijkt toch niet helemaal beheersbaar te zijn. De migranten en vluchtelingen behouden toch steeds een vorm van autonomie: dat wil zeggen dat ze uiteindelijk toch zelf bepalen waar ze wonen en leven, en niet de staat.

Natuurlijk, veel illegaal gemaakte migranten en vluchtelingen vallen in de handen van de staat, maar er zijn er ook een heleboel die zich hier weten te handhaven. Dat is een uiting van wilskracht, van overlevingsdrang, en daar heeft de staat simpelweg onvoldoende antwoord op. Het is een permanente dagelijkse strijd tussen degenen die hier willen blijven en de staat die alles op alles zet om hen tegen te houden, uit te sluiten en te verwijderen. De nieuwe wetten en maatregelen die de staat daarbij in de strijd werpt, de drempels die opgeworpen worden, die kunnen samen gezien worden als een soort catalogus van manieren waarop de staat denkt dat illegalen weten te overleven. Het bestaan van interventieteams in onder meer de horeca en de tuinbouw laat zien dat de staat vermoedt dat illegalen die sectoren benutten voor een inkomen. Om te kijken of haar vermoedens kloppen, zet de overheid vaak eerst onderzoekers in die niet alleen navraag doen bij politie, ambtenaren en andere ‘deskundigen’, maar ook onder het mom van ‘neutrale sociale wetenschap’ informatie losweken bij ondersteuners van illegalen.

BANG MAKEN

De overheid voert de strijd overigens niet alleen met nieuwe wetten, maar ook via regelmatig terugkerende keiharde uitspraken van politici en het aankondigen van nieuwe nog repressievere maatregelen waarvan men al bij voorbaat weet dat ze niet ‘haalbaar’ zijn, bijvoorbeeld vanwege Europese wetgeving. Ook worden er vaak maatregelen aangekondigd die allang zijn ingevoerd, puur met als doel om mensen bang te maken. Om te voorkomen dat nieuwe vluchtelingen en migranten hierheen komen, en om te voorkomen dat afgewezen vluchtelingen een illegaal bestaan gaan opbouwen. Om mensen die hen daarbij steunen te ontmoedigen, te intimideren en te overtuigen dat er geen andere mogelijkheid is voor afgewezen vluchtelingen dan ‘terugkeren’. Wij activisten lopen het risico dat we met onze artikelen en praatjes bijdragen aan die bedreigende sfeer.

Dat vluchtelingen en migranten die de staat wil buitensluiten hier toch heenkomen en hier toch weten te overleven, dat is op zich een strijd. Daarmee wil ik niet zeggen dat vluchtelingen en migranten per definitie een soort activisten zijn die een zelfbewuste politieke strijd voeren, hoewel dat natuurlijk wel voorkomt, maar feitelijk gezien verzetten ze zich wel tegen de lawine aan staatsrepressie die over hen wordt uitgestort. Puur uit noodzaak. Objectief gezien is er een voortdurende strijd gaande, letterlijk op leven en dood, tussen de staat en de mensen die ze tot illegaal heeft verklaard. Het is een strijd die de illegalen nauwelijks kunnen winnen, toegegeven, maar de staat ook niet. De staat blijkt, getuige de wildgroei aan repressieve wetgeving, uiteindelijk relatief machteloos tegen de inventiviteit van de migranten en vluchtelingen om toch te overleven. Natuurlijk, heel wat individuele illegalen gaan er aan onderdoor, maar als door de staat geschapen categorie - ‘de illegalen’ - blijven ze overleven. Met andere woorden: de overheid staat machteloos tegenover migratie als autonome en uiteindelijk oncontroleerbare beweging. Ondanks de hele zwaarbewapende anti-migratie-industrie die steeds meer opgetuigd wordt met militaire middelen, en een hele samenleving die gemobiliseerd is tegen de illegalen, zoals blijkt op de ontelbare keren per dag dat mensen zich bij allerhande gezagsdragers moeten identificeren om aan te tonen wie ze zijn en dat ze legaal in Nederland verblijven.

STRIJD

De illegalen voeren hun overlevingsstrijd niet georganiseerd als categorie, maar veelal in eerste instantie individueel, ieder voor zich. Ze proberen de moed erin te houden, controles te ontlopen, inkomen en onderdak te regelen en behouden. Daarbij krijgen ze in veel gevallen hulp van familie, vrienden, lot- en landgenoten en soms ook van steungroepen. De staat probeert het al deze individuen en groepen zo moeilijk mogelijk te maken, uiteindelijk misschien zelfs via criminalisering van elke vorm van hulp. Maar allemaal samen zorgen ze ervoor dat de staat zijn zin niet krijgt en dat illegaal gemaakte mensen weten te overleven. Dat is toch een vorm van concrete tegenmacht.

Deze tegenmacht is het grootste deel van de tijd voor de meeste mensen onzichtbaar. Het is een stille strijd tussen de staat en de vluchtelingen en migranten en hun omgeving. Soms is er iets van zichtbaar als de politie ergens een inval doet die de media haalt, bijvoorbeeld omdat er een dode bij valt. Of doordat groepen migranten of vluchtelingen zich openlijk verzetten middels demonstraties, tentenkampen of hongerstakingen. De laatste maanden springen vooral de tentenkampen die her en der in het land opduiken, in het oog. Kampen met geïlegaliseerde vluchtelingen waren er al eerder, in onder meer de bossen rond Utrecht, maar nu treden vluchtelingen bewust, georganiseerd en collectief via de kampen naar buiten.

Het is belangrijk om daarbij in het oog te houden dat de tentenkampen dus slechts het topje van de ijsberg vormen, een uitzondering in de strijd. Het verschil is dat deze vluchtelingen

hun overlevingsstrijd openbaar en offensiever zijn gaan voeren, maar ook buiten de tentenkampen om gaat de dagelijkse strijd dus gewoon door. Die ontstaat niet ineens door een tentenkamp, die is er altijd en zal er altijd blijven zolang de staat probeert de migratie te beheersen.

GEZAGSGETROUW

Met het offensief naar buiten treden weten illegalen meer politieke en materiële steun te mobiliseren dan anders mogelijk was geweest. Maar het is tegelijkertijd wel een riskante ‘keuze’ die hen kwetsbaarder kan maken. Want hun reguliere ‘onzichtbare’ steunnetwerken waren door de staat moeilijker te bestrijden. En veel van de individuen, steungroepen en politieke partijen die de tentenkampen en andere collectieve acties nu komen steunen zijn door de staat in te kapselen, zo blijkt maar al te vaak bij dit soort acties. Zoals de progressieve partijen die uiteindelijk altijd denken vanuit belang van de BV Nederland die ze maar wat graag willen meebesturen, en brave christenen die altijd menen te weten wat goed is voor ‘zielige’ illegalen: ‘vrijwillige’ terugkeer.

Misschien is dat ook wel een reden waarom wij als radicaal-linkse actievoerders graag uitgebreid vertellen over alle repressie tegen vluchtelingen en migranten: om voorbij de zielige verhalen-sfeer te komen die de immer opduikende middenklasse en christelijke steungroepen het liefst oproepen rondom migratie. De vluchtelingen en migranten moeten zich hun paternalisme vaak laten welgevalen, zeker wanneer ze weinig andere steunbronnen hebben, en dan

moeten ze zich ook dankbaar tonen. Wat de gezagsgetrouwe middenklasse echter niet bevalt is een nadruk op de autonomie van de migratie, van migranten en vluchtelingen, en het besef dat hun overleven feitelijk een hele lange neus is naar de autoriteiten met hun repressie en uitsluiting. Misschien is het tonen van werkelijke solidariteit en het benadrukken van de kracht van vluchtelingen in onze artikelen en praatjes een effectievere manier om de benauwende middenklasselucht te verdrijven dan maar doorrattelen over de gigantische macht van de staat.

ARBEIDSKRACHTEN

Dat de overheid en de mensen die ze illegaliseert in een voortdurende strijd verwickeld zijn, wil niet zeggen dat het doel van de staat is om alle illegalen definitief het land uit te krijgen. Deels natuurlijk wel, maar tegelijkertijd weten de beleidsmakers ook wel dat het de economie en de winsten niet ten goede zou komen wanneer alle illegale arbeiders zouden verdwijnen. Een flink deel van de economie drijft op de kurk van de lage lonen van illegalen. In zekere zin fungeert de dagelijkse strijd tussen de overheid en de illegalen ook als een soort selectiemechanisme waarbij alleen de allersterksten en inventiefsten over blijven, precies de mensen die ‘onze’ neo-liberale economie goed kan gebruiken. Dat resulteert in een segment van het arbeidsaanbod waar de staat, behalve de repressie, geen kosten aan hoeft te maken: geen gezondheidszorg, werkloosheidsuitkeringen, pensioenen of onderwijs. Daar dragen de illegalen en hun omgeving immers zelf wel zorg voor. Dat verklaart waarom de illegalenjagers in de tuinbouw hun invallen vaak pas na de oogst plannen.

Eric Krebbers

Noten

1. “Na de verkiezingen: hoe nu verder?”, Piet van der Lende, 20 september 2012, www.doorbraak.eu.
2. “Werklozen, laat je niet bang maken!”, Piet van der Lende, 10 oktober 2012, www.doorbraak.eu.

In hetzelfde schuitje zitten, dus ook samen roeien

Wie de integratiedwang¹ van migranten en vluchtelingen naast de reïntegratieplicht² van werklozen legt, ziet opvallende gelijkenissen. Ten opzichte van beide groepen maakt de staat met behulp van disciplinerend en repressief beleid een onderscheid tussen “gewensten” en “nuttigen” aan de ene kant, en “ongewensten” en “overbodigen” aan de andere kant. Een analyse van een bevolkingspolitieke aanpak³ die onvermijdelijk ook weer verzet oproept.

Integratie naar de vuilnisophaaldienst.

Integratie naar de post.

De politiek van migratiebeheersing⁴ en het beleid om werklozen de arbeidsmarkt op te jagen gaan uit van gemeenschappelijke neo-liberale en nationalistische opvattingen. Als uitgangspunt geldt daarbij dat het ene deel van de bevolking “erbij hoort” en de normen mag stellen, terwijl het andere deel van de bevolking nog moet leren om “erbij te horen” en de normen na te leven. Tot de eerste categorie behoren voornamelijk mensen in bevoorrechte maatschappelijke posities. In de tweede groep zitten vooral “allochtonen”, werklozen en anderen aan de onderkant van de samenleving.

Al decennialang probeert de overheid om via het migratie-beheersingsbeleid zoveel mogelijk “onbruikbare” migranten en vluchtelingen buiten de deur te houden. Daartoe heeft men de legitimatieplicht, de Koppelingswet en andere uitsluitings-regels ingevoerd, die mensen zonder verblijfsrecht het leven zuur moeten maken.⁵ Niet alleen het asielbeleid, maar ook het arbeids- en gezinsmigratiebeleid is steeds verder verscherpt, waardoor “kansloze” en “ongewenste” migranten en vluchtelingen vaker en sneller kunnen worden afgewezen. Bovendien is ook het inburgeringsbeleid steeds strenger geworden, zodat de “allochtonen” die de overheid nog wel toelaat, geconfronteerd worden met de plicht om zich aan te passen en zich koest te houden, op straffe van boetes en mogelijk verlies van verblijfsrecht.

Eveneens al jarenlang poogt de overheid werklozen in het gareel te krijgen en te drillen voor de arbeidsmarkt, waar ze met flexwerk kunnen worden uitgebuit door de bazen. Een uitkering is steeds minder een recht en steeds meer een gunst aan het worden. Om hun toch al lage inkomen te kunnen behouden moeten uitkeringsgerechtigden voldoen aan de reïntegratieplicht, die hen onderwerpt aan sollicitatietrainingen, therapieën en andere cursussen. Zo wordt hen aangeleerd om zich met hun gedrag, taal en uiterlijk te schikken naar de bazen en om hun lichaam en geest zo optimaal mogelijk te verhuren. Die disciplinerende is flink toegenomen, waardoor werklozen er steeds meer toe worden aangezet om een gezond, verstandig en productief bestaan te leiden, op straffe van korting op of stopzetting van hun uitkering.

ONTWIKKELINGEN

De inburgeringsprocessen van migranten en vluchtelingen enerzijds en werklozen anderzijds hebben veel met elkaar gemeen. Dat blijkt als een vijftal kenmerkende ontwikkelingen op materieel en ideologisch niveau op een rijtje worden gezet.

1. Brave en hardwerkende modelburgers worden. Zowel migranten en vluchtelingen als werklozen moeten aan de hand van hun inburgering ingepeperd krijgen dat hun leven in dienst moet staan van de belangen van de BV Nederland. Ze moeten doen wat hen wordt gezegd en ze dienen zich flexibel en dienstbaar op te stellen. Alleen als ze werk hebben, tellen ze mee. Ze moeten de vermeende Nederlandse cultuur omarmen, anders liggen ze eruit en worden ze tot onaangepasten, profiteurs of zelfs terroristen gebrandmerkt. Wie geen baan heeft, moet zijn mond houden. Wie onvoldoende Nederlands spreekt, krijgt geen uitkering meer.⁶ Integratie- en reïntegratieconsulenten lijken als twee druppels water op elkaar. Ze proberen migranten en werklozen op te voeden en te bestraffen op basis van het cliché van de hardwerkende Nederlander. We moeten allemaal werken “naar vermogen”, tot we erbij neervallen.⁷

2. Eigen schuld, dikke bult. De overheid is geen geluksmachine, zo worden migranten en werklozen gewaarschuwd. Ooit vormde de verzorgingsstaat het historisch compromis in de strijd tussen de arbeidersbeweging en de kapitaalbezitters. Maar aan ‘de verzorging van de wieg tot het graf’ moest men een einde maken, want dat zou onbetaalbaar zijn geworden. De overheid breekt verworven rechten af en legt meer en zwaardere plichten op. “Het vangnet” van de sociale zekerheid wordt ingeruild voor “de springplank” naar werk. Via het dogma van “de eigen verantwoordelijkheid” worden mensen aan zichzelf overgeleverd. Wie het niet redt, heeft dat aan zichzelf te wijten. “Wij hebben je niet gevraagd om naar Nederland te komen”, wordt migranten te verstaan gegeven. “Het is niet onze schuld dat jij nog geen werk hebt. Dat is jouw eigen pakkie-an”, aldus de les die werklozen wordt opgedrongen. Het solidariteitsbeginsel “de sterkste schouders moeten de zwaarste lasten dragen” heeft plaats moeten maken voor het neo-liberale principe “iedereen moet zijn eigen broek ophouden”. Migrant en vluchtelingen moeten opdraaien voor hun eigen inburgering en werklozen moeten in de vorm van dwangarbeid werken voor de kost, dat wil zeggen: voor hun uitkering.⁸

3. De baas spelen over jezelf. Migrant en vluchtelingen hebben geen probleem, maar zijn een probleem, in de ogen van de machthebbers. Ze worden vastgepind op wat ze niet of nog niet zouden zijn. Ze zouden nog niet Nederlands genoeg zijn, ze zouden nog niet arbeidsproductief genoeg zijn. Ze zouden zich nog niet daar bevinden waar ze volgens de heersende mening behoren te zijn: in het warme bad van de Nederlandse cultuur en op de zalige arbeidsmarkt met zijn heilige loonarbeid. Om daar te komen dienen ze baas over eigen knecht te worden. Ze moeten de dominante normen en waarden verinnerlijken, kennis en vaardigheden vergroten, aan zichzelf werken, zichzelf uittesten, zichzelf aansturen en opjagen. Hun bestaan moet zoveel mogelijk tegemoetkomen aan de eisen van de arbeidsmarkt en de dynamiek van de kapitalistische economie. In hun eigen hoofd moet een denkbeeldige baas komen te zitten die hen in de gaten houdt en hen vermanend toespreekt, liefst 24 uur per dag. Ze moeten ertoe worden aangezet om zoveel mogelijk zelfstandig hun eigen leven aan te sturen volgens de richtlijnen van de BV Nederland.

Zo moeten migrant en vluchtelingen vanaf volgend jaar hun verplichte inburgering zelf regelen en betalen. Wie daarvoor een te laag inkomen heeft, moet een lening afsluiten en zichzelf met een schuld opzadelen. Wie het inburgeringsexamen niet binnen drie jaar haalt, kan zijn tijdelijke verblijfsvergunning kwijtraken of een boete krijgen. En zo dienen in steeds meer gemeenten werklozen hun eigen reïntegratieplan op te stellen en uit te voeren. Wie zichzelf onvoldoende voortstuwt in de richting van betaald werk, kan gekort worden op zijn uitkering. Omdat ze geen betaald werk hebben, wordt werklozen aangepreft dat ze geen arbeidsritme hebben. Ze moeten daarom via allerlei reïntegratietrajecten leren werken, bewaakt door toezichthouders die hen observeren en over hen rapporteren. Dit soort trajecten wordt begeleid door gemeentelijke propagandaverhalen dat men de werklozen helpt om “de regie over het eigen leven” weer op te pakken.⁹

4. Eerst de hetze, dan de straf. Het beleid tegen migranten en werklozen wordt steevast voorgedrukt met onderzoek en stemmingmakerij. Toen in de jaren 90 het systeem van de sociale en bestuurlijke apartheid werd opgebouwd, ging dat gepaard met het criminaliseren van mensen zonder verblijfsrecht in de media en aan de hand van onderzoek in dienst of in opdracht van de overheid. Dat leverde de bouwstenen om het gebouw van de apartheid op te trekken. Sindsdien voeren beleids- en opiniemakers onophoudelijk hetzes tegen migranten en werklozen, waarbij ze allerlei vooroordelen uit de kast trekken. Beide groepen zouden niet deugen, zich meer dan gemiddeld schuldig maken aan criminaliteit, liegen en bedriegen, lui zijn en hun hand ophouden, sociaal en cultureel achterblijven, zich alleen maar bemoeien met hun eigen kring en afkomst, en zich onvoldoende inzetten voor de samenleving. Die praatjes moeten niet alleen de invoering van nieuw beleid rechtvaardigen, maar vooral de indruk wekken dat repressie tegen de onderklasse de normaalste zaak van de wereld is. Met een stortvloed aan sancties en andere vormen van dwang worden migranten en werklozen gecontroleerd, gedisciplineerd en gekoeionerd. Wetenschappers en andere deskundigen vormen daarbij de ogen en oren van de overheid waarmee in de onderlaag van de samenleving informatie kan worden afgetapt en de greep op migranten en werklozen kan worden verstevigd.¹⁰

5. Klaarstomen voor pulpbanen en dwangarbeid. De armoede en bestaansonzekerheid onder migranten en werklozen neemt toe. Ze hebben niet alleen een laag inkomen, maar kunnen ook moeilijker zelfstandige woonruimte krijgen. Daarom zien ze zich steeds meer genoodzaakt om met meer mensen tegelijk in één huis samen te leven. Ouders trekken bij kinderen in, kinderen die eerder uit huis waren gegaan, gaan weer bij hun ouders wonen. Dat maakt mensen afhankelijker van elkaar. Vaste arbeidscontracten zijn inmiddels een zeldzaamheid geworden, flexibel werk is de norm. Migrant en vluchtelingen worden vooral te werk gesteld in de zorg- en schoonmaaksector, betaald en onbetaald. Een groeiende tak daarbinnen vormt de persoonlijke dienstverlening in privé-huishoudens van zieken, ouderen en tweeverdienende gezinnen. In de jaren 80 en 90 waren het vooral migranten zonder papieren die onderbetaalde en geflexibiliseerde arbeid verrichtten. Ze werden geronseld en zwaar uitgebuit door koppelbazen en ‘s morgens vroeg opgehaald met busjes om in de informele economie ongeschoold, vuil en zwaar werk te doen. Vandaag de dag worden werklozen gedwongen om onder vergelijkbare omstandigheden te werken, waarbij het minimumloon wordt ontdoken, cao’s worden ontweken en arbeidsrechten worden verkwanseld. De tegenwoordige koppelbazen zijn gemeente-ambtenaren die bedrijven werklozen aanbieden op arbeidsvoorwaarden en tegen lonen die nog onder

het niveau van uitzendbureaus liggen. Zo dragen gemeenten en reïntegratiebedrijven bij aan de verdere afbraak van arbeidsrechten en sociale voorzieningen.

SCHEURTJES

Uit deze ontwikkelingen rijst een somber beeld op over de druk die de overheid op migranten en werklozen uitoefent. Daar staat tegenover dat elke actie van de beleidsmakers ook weer een reactie kan oproepen. Machtsverhoudingen zijn immers geen statisch gegeven, maar voortdurend in beweging. In de jaren 80 en 90 hadden vooral migranten te maken met de voortschrijdende flexibilisering van de arbeid en de afbraak van arbeidsrechten. Tegenwoordig doordringen die de hele samenleving, wat meer kansen en mogelijkheden voor verzet kan opleveren.

De ontmanteling van de verzorgingsstaat en de opkomst van de neo-liberale strafstaat¹² treft ook groepen mensen die zich eerder nog veilig waanden. Steeds meer mensen zitten ondertussen in hetzelfde schuitje en moeten roeien met de riemen die ze hebben. Maar de rijken liggen onbekommerd te genieten op het dek van hun cruiseschip. Het besef dat we allemaal schietschijf zijn geworden, kan leiden tot nieuwe vormen van solidariteit, dwars door de scheidslijnen en grenzen heen die de al jarenlang gevoerde verdeel-en-heerspolitiek in zoveel hoofden heeft gehamerd. De migranten met hun integratiedwang en de werklozen met hun reïntegratieplicht komen door het overheidsbeleid steeds meer in dezelfde positie te zitten. Sterker nog, de werklozen van nu zijn veelal letterlijk de migranten of de kinderen van migranten van vroeger, die eerst hebben moeten inburgeren omdat ze uit het buitenland kwamen, en nu dienen te reïntegreren omdat ze geen werk hebben.

Wie in hetzelfde schuitje zit, zal samen moeten roeien. Tegen de stroom in, maar het liefst ook gewapend met het inzicht dat het de staat veel moeite, geld en menskracht kost om de onderkant van de samenleving onder controle te krijgen. Het ontzagwekkende arsenaal aan controle- en disciplineringsmiddelen dat de integratie- en reïntegratie-industrie tot zijn beschikking heeft, toont alleen al door zijn eigen aanwezigheid aan dat het de staat blijkbaar onvoldoende lukt om migranten en werklozen te kneden naar de behoeften van het kapitaal. Verplichte inburgering gaat dus niet vanzelf en laat zich niet gemakkelijk afdwingen. Dag in dag uit voeren miljoenen mensen strijd, strijd om hier te zijn en hier te blijven, strijd tegen controle en disciplineren, strijd voor zelfbeschikking en respect. Die strijd brengt elke dag opnieuw scheurtjes aan in de gigantische machinerie van het kapitalisme, scheurtjes die we met z’n allen groter kunnen maken, als we willen.¹³ En waarom zouden we dat eigenlijk niet willen?

Harry Westerink

- Noten
1. “Inburgeringsplicht”, Doorbraak, 1 februari 2007, [www.doorbraak.eu](#).
 2. “‘Petje af, kauwgom uit je mond en rechtop zitten’”, Harry Westerink, 14 november 2012, [www.doorbraak.eu](#).
 3. “Kneden en schuiven voor het kapitaal”, Eric Krebbers, Fabel-krant 80/81, Gebladerte Archief, [www.doorbraak.eu](#).
 4. “Naar een radicaal-links antwoord op migratiebeheersing”, Eric Krebbers, Fabel-krant 62, Gebladerte Archief, [www.doorbraak.eu](#).
 5. “‘Het moet normaal worden om samen actie te voeren’”, Mariët van Bommel, 1 maart 2011, [www.doorbraak.eu](#).
 6. “VVD wil migranten die onvoldoende Nederlands spreken uithongeren”, Harry Westerink, 21 mei 2012, [www.doorbraak.eu](#).
 7. “Werken ‘naar vermogen’, tot we erbij neervallen”, 23 mei 2012, Harry Westerink, [www.doorbraak.eu](#).
 8. “Dwangarbeid is niet te verkopen”, Eric Krebbers, 3 januari 2012, [www.doorbraak.eu](#).
 9. “‘Regie over het eigen leven’ via dwangarbeid?”, Eric Krebbers, 24 september 2012, [www.doorbraak.eu](#).
 10. “Kritiek op wetenschappelijk onderzoek tegen illegalen”, Harry Westerink, Gebladerte Archief, [www.doorbraak.eu](#).
 11. “Huishoudelijk werkers gebaat bij zakelijke arbeidsrelatie”, Harry Westerink, 13 mei 2011, [www.doorbraak.eu](#).
 12. “Na de verkiezingen: hoe nu verder?”, Piet van der Lende, 20 september 2012, [www.doorbraak.eu](#).
 13. “‘Ons succes zal uiteindelijk liggen in onze capaciteit om onze gemeenschap te laten groeien’”, Jean Casseur, 16 juli 2012, [www.doorbraak.eu](#).

Tentenkampen: geen hulpeloosheid, maar kracht, moed en doorzettingsvermogen

► ► ► Vervolg van voorpagina

Daarin kondigt hij aan te moeten gaan ontruimen omdat de “lichamelijke en geestelijke gezondheid” van de vluchtelingen in het kamp in gevaar zou komen. Als extra sluwe troef zet de burgervader het aanbod in van dertig dagen overheidsopvang, om “op adem te kunnen komen”, wat twijfel zaait onder de ondersteuners. Natuurlijk zouden de vluchtelingen het tentenkamp dan wel moeten opbreken. Daar trappen⁹ ze niet in. De vluchtelingen willen niet uit elkaar worden gehaald, en tijdelijke opvang vinden ze geen oplossing, als ze daarna weer op straat worden gepleurd. Individueel op straat, precies zoals de bewindslieden dat zo graag zien. De achterbakse Van der Laan laat dan zijn ware gezicht zien: hij ontruimt¹⁰ het kamp, pakt meer dan honderd vluchtelingen op, van wie hij het allergrootste deel diezelfde avond nog meteen weer op straat gooit, zonder opvang, zonder tenten, zonder dekens. Betrokken inwoners van Amsterdam en andere activisten springen bij, waarna de vluchtelingen hun protestactie in een gekraakte kerk¹¹ winterproof voortzetten.

De repressieve VVD en de achterbakse PvdA: een goede weergave van de landelijke partijpolitiek. De PvdA is de partij die in de recente geschiedenis de meeste bewindslieden voor de portefeuille migratiebeheersing heeft geleverd en dus met recht de architect van het snoeiharde afwijzings- en uitsluitingsbeleid kan worden genoemd. Het categoriaal beschermingsbeleid, bedoeld om groepen vluchtelingen uit landen vol oorlogsgeweld tijdelijk verblijfsrecht en bescherming te bieden, werd afgeschaft door de laatste PvdA-er op de post: staatssecretaris Nebahat Albayrak. Onder andere de Somaliërs die een groot deel van de bevolking van het Amsterdamse kamp vormen, zijn daar de dupe van geworden. Ze mogen van de hoogste Nederlandse rechter niet worden uitgezet,¹² maar verblijfsrecht krijgen ze niet.

OVERLAST

IJzervreter Fred Teeven is nu de verantwoordelijke staatssecretaris. Migratie is bij het kabinet Rutte II geen aparte portefeuille meer. Vluchtelingen en migranten vallen onder Justitie, waarmee ze al gecriminaliseerd¹³ zijn voordat de strafbaarstelling van illegaliteit volledig is ingevoerd. Spierballen Freddie geeft geen millimeter toe aan de vluchtelingen. Alleen als vluchtelingen willen terugkeren naar landen vol armoede en geweld, biedt hij een uiterst sobere en tijdelijke opvang aan. Over verblijfsrecht begint hij niet eens. Dat je het van de “linkerzijde” van de parlementaire politiek overigens ook niet moet hebben, bewijst Sharon “overlast” Gesthuizen.¹⁴ In een uiterst slappe motie roept ze eveneens op om alleen die vluchtelingen onderdak te geven die willen meewerken aan terugkeer. Eerder had de toenmalige minister Gerd Leers ook al een dergelijk aanbod gedaan.

Hoe deprimerend de parlementairen dan ook mogen zijn, de kracht van de vluchtelingen blijkt bijzonder inspirerend. Na wekenlang te hebben moeten vertoeven in de kou en de modder, zonder fatsoenlijke wc’s en douches, blijven ze toch deze zware strijd aangaan en volhouden, zonder aan overtuiging in te boeten. Een brief van de Dienst Terugkeer en Vertrek over “vrijwillige” deportatie verscheuren ze meteen, de “handreiking” van Teeven over opvang bij terugkeer weigeren ze resoluut, de opvang “nog minder dan een asielzoekerscentrum” van Van der Laan keren ze en masse de rug toe, en ondanks de deels open tenten trotseren ze de repressie van Van Aartsen. Wij moeten niet bedenken wat voor de vluchtelingen het beste is. Zij moeten in hun eigen strijd centraal staan. Wij moeten hen steunen, onze solidariteit tonen en hun eisen overnemen. Verblijfsrecht en onderdak, en wel nu!

Mariët van Bommel

- Noten
1. “Ter Apel: moedige vluchtelingen, inspirerende solidariteit en keiharde staatsrepressie”, Harry Westerink en Mariët van Bommel, 26 juni 2012, [www.doorbraak.eu](#).
 2. “Somalische en Iraakse vluchtelingen blijven zich verzetten”, Harry Westerink, 27 augustus 2012, [www.doorbraak.eu](#).
 3. “‘Dit is mijn deken, dit is mijn thuis’”, Mariët van Bommel, 2 augustus 2012, [www.doorbraak.eu](#).
 4. “Vluchtelingen van Haags tentenkamp weerstaan staatsrepressie”, Harry Westerink, 26 september 2012, [www.doorbraak.eu](#).
 5. “Haagse burgemeester behandelt actievoerders van tentenkamp hufterig”, Harry Westerink, 12 oktober 2012, [www.doorbraak.eu](#).
 6. “Halverwege de Haagse actieweek: strijdbare vluchtelingen en vervelende bestuurders”, Mariët van Bommel, 15 november 2012, [www.doorbraak.eu](#).
 7. “Vluchtelingen brengen met tentenkamp Amsterdamse politiek in beweging”, Harry Westerink, 3 oktober 2012, [www.doorbraak.eu](#).
 8. “Progressieve krokodillentranen leiden niet tot verblijfsrecht”, Harry Westerink, 9 november 2012, [www.doorbraak.eu](#).
 9. “Ontruiming tentenkamp wegens door de staat zelf veroorzaakte verpaupering”, Harry Westerink, 28 november 2012, [www.doorbraak.eu](#).
 10. “Schunnig, achterbaks, hypocriet: kamp Osdorp ontruimd”, Peter Storm, 30 november 2012, [www.ravotr.nl](#).
 11. “Van tentenkamp naar vluchtkerk”, Harry Westerink, 4 december 2012, [www.doorbraak.eu](#).
 12. “Hoogste bestuursrechter verbiedt deportatie naar Somalië”, Harry Westerink, 18 juli 2012, [www.doorbraak.eu](#).
 13. “Joke Kaviaar: Stop de illegalenjager Teeven!”, Joke Kaviaar, 12 november 2012, [www.doorbraak.eu](#).
 14. “Parlementariërs luisteren naar vluchtelingen, maar dienen de staat”, Harry Westerink, 25 oktober 2012, [www.doorbraak.eu](#).

Bestel het boek van Lili Irani!

Lili Irani

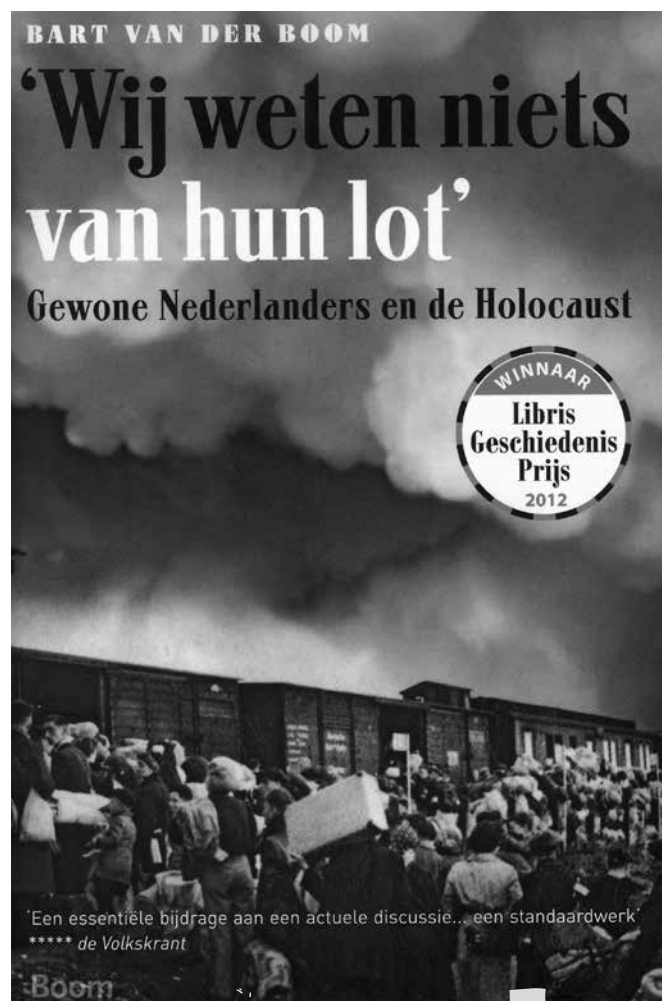
Doorbraak-columniste Lili Irani heeft een boek geschreven over haar leven: **“Een ster in de spiegel”**.

Help publicatie ervan mogelijk te maken en teken nu alvast in. Mail uitgeverij Amrit (info@amcon.nl) en vermeld je naam, adres en de hoeveelheid exemplaren: 10 euro per stuk (exclusief verzendkosten). Meer weten? Zie: Doorbraak-website, 22 november, [www.doorbraak.eu](#).

Gewone Nederlanders en de Holocaust

Let op, de titel van dit boek bevat ‘spoilers’. “Wij weten niets van hun lot” is een citaat uit het dagboek van Etty Hillesum, die als Jood in kamp Westerbork in augustus 1943 in haar dagboek over de Joden schrijft die naar Polen zijn gedeporteerd. Door 164 dagboeken van Joodse en niet-Joodse Nederlanders te bestuderen probeert de Leidse historicus Bart van der Boom te laten zien dat “men” - dat wil zeggen “gewone Nederlanders” - toen weinig wist van de Holocaust.

Het is misschien wel een van de meest beladen vragen in de recente Nederlandse geschiedenis. Hoe kon het gebeuren dat onder de Duitse bezetting meer dan tweederde van de Nederlandse Joden is vermoord? Over deze vraag is veel gediscussieerd, en Van der Boom plaatst zijn boek in de context van dat debat. Direct na de oorlog werd de discussie gedomineerd door de zogenaamde verzetsmythe: bijna elke Nederlander had in het verzet gezeten of had wel een onderduiker bij zich thuis verstopt. Hier werd later doorheen geprikt door de these van de ‘schuldige omstander’ in ‘Nederland deportatieland’: Nederlanders wisten wel van de Holocaust, maar wilden er niets tegen ondernemen, deels door het toen ook onder Nederlanders heersende antisemitisme, deels uit machteloosheid, deels uit bewust ‘niet willen weten’. Van der Boom noemt dit laatste verhaal ook een mythe, en wil laten zien dat het beeld dat toen van de Holocaust bestond, diffuser en gefragmenteerder was dan eerder werd aangenomen.

DAGBOEKEN

Het belangrijkste doel van het boek is om de Holocaust en de jodenvervolgung in Nederland door de ogen van de mensen van toen te beschouwen. Dat is zeker niet makkelijk, misschien zelfs onmogelijk met de kennis van nu. Van der Boom spreekt dan ook vaker van een soort waterscheiding tussen ons en de mensen van toen, namelijk het besef dat de Holocaust heeft kunnen plaatsvinden en inderdaad heeft plaatsgevonden. Daarom zijn de dagboeken voor hem zo’n krachtige bron, krachtiger dan interviews met getuigen of ander materiaal. Zij geven tenslotte precies weer wat men toen dacht en vond en wist. Van der Boom vult dit wel aan met enige historische context. Zo geeft hij bijvoorbeeld aan dat ook de nazi-top het aanvankelijk niet mogelijk achtte om alle Joden in korte tijd uit te roeien. Zij waren zelf verrast door de efficiëntie van hun doodsfabrieken, van de effectiviteit van de gaskamers. Massa-executies waren wel eerder gebeurd, maar de vergassing van miljoenen mensen in vernietigingskampen was niet eerder voorgekomen.

Het is ook interessant wat Van der Boom schrijft over de informatie die zowel de Duitsers als de geallieerden verspreidden over de jodenvervolgung en de Holocaust. Waar de Duitsers aan de ene kant probeerden de details van de Holocaust geheim te houden (dat maakte de uitvoering ervan tenslotte een stuk makkelijker), hadden zij er aan de andere kant ook belang bij om “de Jood” als almachtige vijand en groot gevaar neer te zetten, en dus wel degelijk te praten over “de noodzaak” van uitroeiing en vernietiging. Ook de geallieerden waren tegenstrijdig in hun propaganda. Ze hadden wel informatie over de Holocaust en gaskamers, maar waren niet consequent in het verspreiden ervan. Soms werden de berichten wel gebracht, dan werden ze weer vergeten. Cruciale feiten zoals de gaskamers werden zelfs door de BBC soms niet genoemd omdat een handelingsperspectief ontbrak en omdat men bang was om geloofwaardigheid kwijt te raken. Juist omdat in de Eerste Wereldoorlog veel gruwelverhalen over de Duitse vijand werden verspreid die later niet waar bleken te zijn, lette men nu wel extra op de betrouwbaarheid van de informatie. Ook al bestond er wel informatie over de concentratiekampen en de gaskamers, toch werd dat in de Nederlandse verzetskranten en ondergrondse netwerken niet altijd even duidelijk en helder overgebracht.

Maar hoe keken tijdgenoten aan tegen de informatie die ze kregen? Deze vraag wil Van der Boom met zijn analyse van de dagboekteksten beantwoorden. Ook voor lezers die al veel over de oorlog en de Holocaust hebben gelezen, blijven de dagboekteksten confronterend en fascinerend tegelijk. Van der Boom begint met een beschrijving van de houding van de dagboekschrijvers (zowel Joden als niet-Joden) tegenover de Duitse bezetters en de vervolgdde Joden. In de meeste dagboeken die hij heeft onderzocht, komt duidelijk de haat tegen de Duitse bezetters terug. Haat die door de jodenvervolgung bij velen alleen maar sterker werd. Natuurlijk waren de dagboekschrijvers niet allemaal jodenfans en laten zij vaak genoeg hun antisemitisme zien. Toch viel de “barbaarse” manier waarop de Joden werden vervolgd ook bij niet-Joodse dagboekschrijvers niet in goede aarde. Dat is samengevat in de bekende slogan die een vrouw na de Februaristaking noteert en die volgens haar “op kernachtige wijze de houding van vele Nederlanders in de bezettingstijd weergeeft”: “Laten de rotmoffen met hun rotpoten van onze rotjoden afblijven”. En dan hebben we het nog wel over de eerste maatregelen tegen de Joden, zoals het ontslag uit publieke functies en de invoering van de jodenster. Van der Boom ontdekt zelfs passages in de dagboeken waarin Joden vertellen over de steun van niet-Joden die ze ervaren op het moment dat ze met de jodenster naar buiten moeten.

DEPORTATIES

Toen de deportaties van Joden begonnen, kon geen Nederlander, Jood of niet-Jood, zich meer onttrekken aan de brute realiteit van de vervolging. Van der Boom schrijft: “Dat de Joden van huis werden opgehaald, vervolgens naar een verzameltkamp in Drenthe vervoerd en vandaar naar Duitsland of Polen, was in het najaar van 1942 in bezet Nederland algemeen bekend.” Terwijl de meeste dagboekschrijvers en hun omgeving de deportaties wel afkeurden of schokkend vonden, voelden zij zich ook machteloos, zoals ze zich machteloos voelden ten aanzien van de gehele bezetting. “We doen niets, denken alleen maar”, schrijft een van de niet-Joodse dagboekschrijvers. Door sommigen werd deze machteloosheid gezien als iets beschamends, anderen interpreteerden het nietsdoen al snel als “lijdelijk verzet”. In beide gevallen is het gevoel van machteloosheid een kernverklaring van de passiviteit waarmee de omstanders toekeken hoe hun burens, collega’s en vrienden werden weggevoerd.

Terwijl de deportaties letterlijk voor de eigen huisdeur plaatsvonden, was de situatie in Polen, waar de meeste Joden uiteindelijk heen werden vervoerd, niet duidelijk voor het merendeel van de dagboekschrijvers. Daar werd af en toe wel in de verzetskranten over geschreven en op de radio over gepraat, maar in een situatie waar elk nieuws propaganda kon zijn (en was), konden de dagboekschrijvers nergens zeker van zijn. Velen hoorden een bericht over 700 duizend Joden die in Polen vermoord zouden zijn, al in 1942. Maar ook daar dachten sommigen dat het alleen om Poolse Joden ging, of om Polen, of om “Polen, communisten en Joden”. De meeste dagboekschrijvers verwachtten wel dat het niet goed af zou lopen met de Joden die naar het oosten werden gedeporteerd, maar zij dachten daarbij vooral aan werkkampen, aan langzame verwaarlozing en verhongering. Het waren er maar weinig, ook onder de Joodse dagboekschrijvers, die ervan uitgingen dat deportatie meteen ook moord betekende.

Naast een algemene beschouwing van de overeenkomsten en verschillen van het grote aantal dagboeken, gaat Van der Boom in twee aparte hoofdstukken uitgebreid in op de verhalen van een selectie van dagboekschrijvers die veel aandacht besteedden aan de jodenvervolgung. Eerst zijn er de niet-Joden. Zij vinden het inderdaad voor het grootste deel vreselijk wat er gebeurt. “Als vuilnis zijn ze weggevoerd en iets zoo intens laag en gemeen heeft de wereld wellicht nog nooit gezien.” Tegelijkertijd weten ze niet wat ze kunnen doen. Er is wel een enkele die het “een blaam” voor “ons volk” vindt dat de mensen niet in opstand komen, maar dan gaat het niet specifiek over de jodenvervolgung. We lezen wel iets over “buitengewoon hardnekkige geruchten” over gaskamers, maar in de ogen van de dagboekschrijvers blijven het geruchten. Ook al horen ze van verhalen over vernietiging en uitroeiing, toch denken ze daarbij niet aan systematische moord.

Dat is niet omdat ze het nou zo jammer vinden dat de Joden er niet meer zijn. Nee, ze maken zich er zelfs zorgen over wat er moet gebeuren als al die Joden weer terugkomen. “Alles goed en wel, maar we willen niet onder de Nazi’s weg om weer onder de Joden te komen. We zijn het absoluut niet eens met de Nazi’s over de jodenvervolgung, we keuren dat ten sterkste af en veroordelen al deze handelingen, daar blijven we steeds bij. Maar een volk is niet gelukkig, als het onder Joden leven moet. We hopen, dat de regering in Londen daar de noodige aandacht aan zal geven.” Ook deze weinig sympathieke tijdgenoot ging er dus vanuit dat de Joden nog terug zouden keren. Ondanks hun eigen antisemitisme konden de dagboekschrijvers het bovendien niet geloven, of begrepen ze niet dat het de nazi’s echt om het uitroeien van specifiek de Joden ging. Het antisemitisme van de nazi’s zagen zij als handige propaganda, niet als een diepe overtuiging die zou leiden tot genocide, zoals het volgende citaat illustreert: “Want het gaat niet om de Joden, het gaat om de vernietiging en slavernij van onze gehele christelijk humanistische barbarij-vijandige volksgemeenschap.” Kortom, het is zielig voor de Joden, maar als we niet oppassen zijn wij straks aan de beurt.

HOOP

Dan de dagboeken van de Joden. Meer nog dan de dagboeken van de niet-Joden zijn deze verhalen erg confronterend om te lezen. Ze geven weer hoe de mensen zich voelden, buitengesloten, zonder controle over hun leven, vaak met een deel van hun familie al “in het Oosten”. Vol zorgen en angst, maar ook, begrijpelijk, met de hoop dat ze hun weggevoerde kinderen, vrienden, vrouwen, mannen, broers en zussen toch weer terug zouden zien na de oorlog. Terwijl velen van hen wel onderduiken, verschillen hun inschattingen, hun verhalen en hun ideeën over de deportaties helemaal niet zo veel van die van de andere Nederlanders. Ook zij

horen schrikverhalen over gaskamers, maar geloven die maar ten dele. Ze zijn blij met elke kaart of brief van een naaste uit Polen, ook al is het nog zo duidelijk dat die brief sterk gecensureerd of nep is. De dagboekschrijvers willen zich niet gek laten maken. Zo schrijft er een: “Geen mens weet wat ze met je doen als je eenmaal over de grens bent. En je moet er maar niet te veel over piekeren, dat wordt een begin zonder eind.”

Van der Boom presenteert zo op basis van de dagboekteksten hoe mensen, zowel Joden als niet-Joden, aankeken tegen de jodenvervolging. Hij concludeert dat ze de intentie van de nazi’s goed konden inschatten (uitroeiing, vernietiging). Maar wat ze niet wisten, of waar ze geen goed beeld van hadden, waren de prioriteit die de nazi’s daaraan gaven en de termijn waarop ze van plan waren om hun doel te bereiken. Het feit dat de industriële moord op miljoenen mensen nog nooit eerder was voorgekomen, had volgens Van der Booms analyse tot gevolg dat men zich er geen enkele voorstelling van kon maken. De methode van de Holocaust, namelijk moord bij aankomst, kenden ze niet. Ze wisten in ieder geval te weinig om daar consequenties aan te verbinden. In een situatie waar alle informatie vervuild was door propaganda en tegenpropaganda, vonden ze geen manieren om het ware van het onware te scheiden. Daar waren ze zich ook zelf van bewust: “Je weet zelfs van de zeer nabije omgeving niets. En wanneer je de juiste feiten toevallig zou horen, heb je geen enkele waarborg dat die juist zijn.”

Die conclusie is op zichzelf ook weer confronterend en gaat in tegen wat velen van ons misschien over deze periode denken te weten. Als je dit boek leest, kan je je er echter niet tegen verweren dat de conclusie wel overtuigend wordt overgebracht en uit de dagboeken voortvloeit. Wat we als gewone lezer niet kunnen beoordelen, is of de weergave van de dagboeken betrouwbaar is, en of niet ook een andere interpretatie mogelijk was geweest. Van der Boom geeft zelf aan dat hij een “betogend boek” heeft geschreven, en dat is ook voor de lezer duidelijk. Waar hij zeker wel de mist in gaat, is in zijn beoordeling van het verband tussen het (niet-)weten en het gedrag, van zowel Joden als niet-Joden. Hij zegt letterlijk: “als zij geweten zouden hebben dat de gedeporteerden in grote meerderheid bij aankomst werden gedood, dan zouden zij zich anders hebben gedragen”. Wat betreft de Joden (die misschien toch meer verzet hadden geboden, hadden ze geweten dat zij de zekere dood in werden gestuurd) is dat misschien nog wel vol te houden, maar met betrekking tot de niet-Joodse dagboekschrijvers is dat niet te zeggen.

VERONTSCHULDIGING

Dat heeft natuurlijk ook gevolgen voor de politieke boodschap van het boek. Van der Boom zelf zou waarschijnlijk zeggen dat zijn boek niet politiek, maar wetenschappelijk is, maar met een dergelijk onderwerp is het moeilijk om geen politieke boodschap uit te dragen. Het verhaal is inderdaad neutraal en genuanceerd opgeschreven, en heeft misschien soms zelfs de neiging om het onderwerp dood te nuanceren. Is het nou echt zo’n cruciaal verschil of iemand wel van de massa-executies en werkkampen, maar niet van de gaskamers wist? Kun je dan echt volhouden dat diegene niets over de Holocaust wist? Is het besef van de intentie van uitroeiing niet toch ook voor een deel besef van het gebeuren ervan? Volgens Van der Boom zijn dit geen relevante vragen. Hij is juist stellig in zijn conclusie dat “gewone Nederlanders niet wisten van de Holocaust”. En zo blijft zijn boodschap in de conclusie er een van, letterlijk, verontschuldiging.

Deze boodschap zien we ook terug in de maatschappelijke discussie over het boek dat als een soort eindproduct wordt onthaald, als iets waarin eindelijk wordt vastgesteld hoe het toen echt was. Maar dat is het boek natuurlijk niet. Er blijft een groot aantal vragen open staan. Ondanks het “lijdelijk verzet” van de Nederlanders, welke rol speelde het antisemitisme dan in de beslissing om de meeste Joden niet te helpen? Waarom gingen de Nederlandse politieagenten enthousiast op jodenjacht, terwijl ze toch volgens Van der Boom de vervolging en de bezetter verafschuwden? Hoe machteloos waren “de gewone Nederlanders” nou echt, en was het gevoel van machteloosheid gerechtvaardigd? Vertegenwoordigen de dagboekschrijvers echt “de gewone Nederlanders”? Hoe verklaart hij dat veel mensen, Joden en niet-Joden, later zeiden er wel van geweten te hebben? En vooral: waarom kwamen sommige mensen wel actief in verzet (niet alleen voor koningin en vaderland, maar ook voor de Joden) en anderen niet?

Dat deze vragen onbeantwoord blijven, doet echter niets af aan de lezenswaardigheid van het boek. We krijgen in een keer een diepgaand beeld gepresenteerd van hoe mensen in bezet Nederland over de Holocaust dachten, wat ze meemaakten, wat ze belangrijk vonden. Niet alleen voor het historisch begrip, maar ook voor perspectieven voor strijd en verzet in hedendaags Nederland is het belangrijk om zich echt te verplaatsen in de tijd van toen. Dan blijkt dat het kennelijk ontzettend moeilijk was voor de mensen om zich voor te stellen wat er gebeurde, om hun aandacht te blijven richten op iets dat ver weg in het oosten gebeurde, om solidariteit met een minderheid te voelen die steeds minder aanwezig was in het openbare leven. Op een indringende manier bevestigt deze conclusie hoe belangrijk het is om het onrecht en de uitsluiting onder ogen te zien die zowel ver weg in de wereld, maar ook bij ons in de buurt plaatsvinden, en om andere mensen er bewust van te maken. Tegelijkertijd maakt het duidelijk welke gevolgen het gevoel van machteloosheid kan hebben. Zo schrijft Van der Boom: “De modale Nederlander was veel banger dan de werkelijkheid achteraf gezien rechtvaardigt. Dat kwam doordat hij op die werkelijkheid zeer weinig zicht had.” Wie denkt machteloos te zijn, gaat ook geen macht uitoefenen.

Voor beide aspecten – kennis van het onrecht aan de ene kant, en handelingsperspectief aan de andere kant – zijn de huidige tentenkampen van vluchtelingen, bijvoorbeeld in Den Haag en Amsterdam, een goed voorbeeld. De vluchtelingen verschuilen zich niet, maar laten het onrecht dat hen wordt aangedaan zien in het openbaar, zodat ook “de gewone Nederlanders” van nu met de neus op de feiten gedrukt worden. Bovendien schrikken zij niet terug voor de repressie van het uitzettingsapparaat, maar durven zij de strijd aan te gaan. Want kennis van onrecht is misschien wel een noodzakelijke voorwaarde, maar nog lang niet voldoende om mensen echt in actie te laten komen. “Wij weten niets van hun lot”, Bart van der Boom. Uitgeverij: Boom, € 29,90. ISBN: 9789461054777.

Gregor Eglitz

Zie ook: “Dwangarbeid in Helmond: gemeente te kakken gezet met nepbrochure”, Harry Westerink, 4 december 2012, www.doorbraak.eu. En: www.arvy.org

*Praatjes
maker=
Armoedeprofessionals

Ben je arm? Mooi! Want dan kunnen we aan de slag.

Je moet leren hoe je kan leven met weinig geld. Een professional van onze instantie zal je daarbij ondersteunen.

Je moet een baan vinden. We gaan jou in een reïntegratietraject stoppen waar je wordt begeleid door een andere professional. Je gaat bijvoorbeeld zwerfvuil oprapen.

Weer een andere professional gaat jou leren hoe je moet solliciteren, hoe schrijf je nou een sollicitatiebrief en hoe voer je nou een sollicitatiegesprek.

Weer een andere professional zal jouw kinderen leren hoe ze moeten buitenspelen. Op scholen zetten wij weer andere professionals in die extra aandacht gaan geven aan jouw kinderen.

Een andere professional zal omgaan met jouw schulden. Hoe zorgen we ervoor dat je afkomt van je schulden.

Andere professionals zullen deze professionals regelmatig vervangen. Want niet iedereen werkt helaas op dezelfde dag.

Je gaat te maken krijgen met ongeveer twintig professionals.

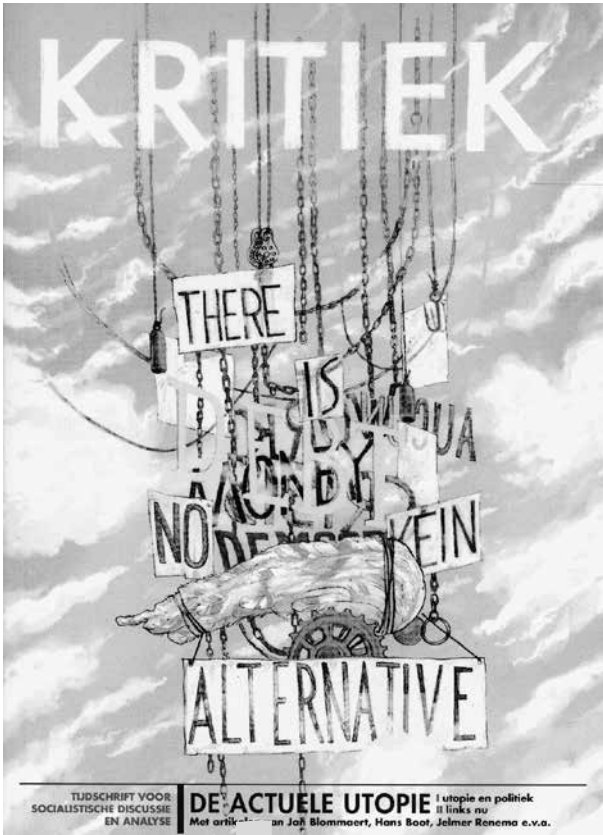
Al deze professionals zullen alles goed opschrijven, want de gemeente wil wel weten wat deze professionals doen. Ambtenaren, raadsleden, wethouders zullen erover vergaderen.

Ben je arm? Mooi! Want dan kunnen we aan de slag.

Cihan Ugural

Nieuw jaarboek roept weer kritiek op

Eind september verscheen het vijfde nummer van het jaarboek Kritiek, met als thema’s dit keer “de actuele utopie” en “links nu”. Het boek bevat weer een aantal informatieve en verdiepende artikelen. “Jaarboek Kritiek voor de wel zeer brede linkse beweging”,¹ was mijn recensie van het vorige nummer getiteld, en ook deze keer waaiert het jaarboek weer ver uit door een platform te bieden aan sociaal-liberalen (PvdA en GroenLinks) en zelfs een voormalig stalinist (Belgische PvdA). Maar of die ook deel uitmaken van “links nu”? In hoeverre is een zinvolle discussie met zulke stromingen überhaupt mogelijk? Met die vraag lijken we meteen al op het terrein van de utopie aangeland.

+Boek*

Jelmer Renema lijkt in zijn artikel “Beter goed gejat dan slecht bedacht” daarop een antwoord te willen formuleren. De PvdA-er beschrijft hoe de conservatieven in de VS zich de afgelopen decennia georganiseerd hebben. Ze hebben eerst via discussies heldere standpunten geformuleerd, en zich daarop rechtsbuiten de Republikeinse Partij genesteld om zo de handen vrij te houden en voortdurend extreem-rechtse kritiek op die partij te kunnen leveren. Die hebben ze daarmee in de loop der tijd steeds verder naar rechts weten te trekken. Nu gebeurt dat bijvoorbeeld door de Tea Party-activisten. De Democraten in de VS zouden daar nu lessen uit trekken, en dat zou links in Nederland volgens Renema ook kunnen doen. Zoals de conservatieven vanaf het begin bepaalde ideeën en methoden van de linkse beweging overgenomen hebben, zo zou links nu weer leentjebuur moeten spelen bij de conservatieven, aldus Renema.

Er zitten aan Renema’s verhaal wel een paar haken en ogen. In de eerste plaats gaat het bij de twee grote Amerikaanse partijen natuurlijk niet om links en rechts, maar om rechts en uiterst rechts. Het gaat feitelijk om twee vleugels van dezelfde partij: die van de kapitaalbezitters. Het overnemen van ideeën en methoden is in dat kader goed denkbaar omdat de uitgangspunten van beide partijen niet principieel verschillen. In situaties waarbij er wel degelijk fundamentele inhoudelijke verschillen zijn, heeft dat overnemen van ideeën echter nauwelijks kans van slagen. Neem het kapen van linkse ideeën door nieuw-rechts in een aantal Europese landen. Dat lukt ogenschijnlijk goed: in tijdschriften en op bijeenkomsten zijn extreem-rechtsen te beluisteren die opkomen voor “onderdrukte volkeren” en “het milieu”, en die zich uitspreken tegen “de globalisering”, “de Amerikaanse cultuur” en “het imperialisme”.² Extreem-rechtse demonstranten zien er steeds vaker uit als vroeger de autonomen, met Palestijnse sjaal en al. Dat nieuw-rechts hierin succesvol lijkt, komt voornamelijk doordat links haar ideeën

onduidelijk geformuleerd heeft en zich soms helaas aangetrokken voelt tot rechtse ideeën als nationalisme. Een helder en scherp geformuleerd links gedachtengoed is namelijk simpelweg niet over te nemen. Zo doet extreem-rechts bijvoorbeeld wel pogingen om vrouwvriendelijk over te komen,³ maar het hele idee van een principiële gelijkwaardigheid tussen mannen en vrouwen gaat natuurlijk in tegen alles waar die fascistische mannenwaan voor staat. Incorporeren kan dus niet, en wil men vanzelfsprekend ook niet. En dat geldt natuurlijk ook voor de ideeën van de autonomen, want autonomie en de extreem-rechtse leiderscultus zijn als water en vuur. Dat geldt in principe voor alle radicaal-linkse posities, en links heeft zo dus ook niets te winnen met het overnemen van rechtse opinies. In de parlementaire kringen waarin de PvdA-er verkeert ligt dat misschien anders, omdat zowat alle partijen - van ‘links’ tot rechts - zich inmiddels bekeerd hebben tot nauwelijks nog te onderscheiden varianten van hetzelfde neo-liberalisme.

Voor wat betreft het overnemen van de methoden geldt hetzelfde. In een situatie van daadwerkelijk rechts versus links, in de zin van de stromingen die in dienst staan van de top, de rijken, versus de stromingen die opkomen voor de mensen aan de onderkant, de arbeiders en de armen, zien we dat methoden nauwelijks over te nemen zijn. Dat heeft alles te maken met belangen en geld.

KAPITAAL

In Renema’s Amerikaanse voorbeeld gaat het simpel gezegd om de meer conservatieve en de meer progressieve kapitaalbezitters die elk hun eigen partij financieren. Progressief betekent in dit geval dat kapitalisten en hun aanhang meer open staan voor nieuwe manieren van winstmaken en het beheersen van de bevolking. Beide partijen krijgen geld toegestopt vanuit bepaalde economische sectoren: de Republikeinen worden bijvoorbeeld verward door de oude industrie en de Democraten door hightech-bedrijfstakingen. De Tea Party wordt zwaar gesponsord door de steenrijke gebroeders Koch. Hun geld maakt het financieel mogelijk voor deze extreem-rechtse activisten om veel invloed te hebben, mede door te doen alsof ze een basisbeweging zijn met veel aanhangers. Dat heet “astroturfing”, naar het kunstgras. Waar links van onderop het van moet hebben is een werkelijk zelfbepaald “grassroots”-activisme, en dat is iets waar top-down rechts weer geen raad mee weet.

Renema schrijft dat in Amerika niet de mensen een “lange mars door de instituties” hebben gemaakt, maar de methoden van politiek bedrijven. Radicaal-links wil die instituties echter niet binnenmarcheren, maar van onderop opheffen. En daar zal niet snel een miljonair zijn portemonnee voor opentrekken. In zijn artikel benoemt Renema de rol van het geld bijna terloops even. Dat de conservatieven over veel geld kunnen beschikken zou een van de belangrijke oorzaken van hun succes zijn, zo erkent hij, maar wanneer hij voorstelt dat Nederlands links hun methoden overneemt, dan lijkt hij dat geld plots vergeten.

De PvdA-er hield op 9 november een jaarboek-lezing in de nieuw opstartende Leidse vrijplaats. Hij vertelde daar dat er binnen de Leidse PvdA een flinke discussie was ontstaan rond dwangarbeid naar aanleiding van de kritieken en acties van Doorbraak. De tegenstanders van dwangarbeid zouden daardoor de wind in de zeilen hebben gekregen en de fractie een onderzoek hebben laten instellen.⁴ Dat tekent de impact van de inzet van Doorbraak, en dat is mooi. Maar het beïnvloeden van die partij was niet onze doelstelling, en het halfwassen onderzoek dat gedaan werd zet geen zoden aan de dijk richting afschaffing van de dwangarbeid.

Buitenparlementaire actiegroepen zouden linkse partijen voortdurend onder druk moeten houden, net als de Tea Party dat in Amerika doet met de Republikeinen, vindt Renema echter. Hij complimenteerde Doorbraak en lijkt buitenparlementair links belangrijker te willen maken, en dat zal actievoerders goed in de oren klinken. Maar voor de PvdA-er blijft de parlementaire politiek centraal staan, want die actievoerders zouden zich wel blijvend moeten richten op partijen als de zijne, en die als “vehikel” voor hun doelstellingen moeten gaan zien. In een periode dat steeds meer kiezers het “politieke midden” verlaten – althans, dat is wat allerhande opiniemakers beweren - komt het verhaal van Renema als geroepen voor “middenpartijen” als de PvdA: het biedt immers een ideologie waarmee die vermeende middelpuntvliedende krachten tegengegaan kunnen worden, en waarmee de energie van actievoerders richting die partijen gekanaliseerd kan worden. Een probleem voor die denkwijze is wel dat veel actiegroepen basisdemocratisch zijn en als zodanig niet alleen buiten- maar ook anti-parlementair.

Renema schrijft overigens over zijn partij als onderdeel van “de linkse beweging”, en hij zegt dat je als actievoerder “je eigen

politici” juist niet moet ontzien. Hoezo “eigen politici”? De PvdA is de partij die de administratieve apartheid heeft ingevoerd, neo-liberale hervormingen van het kapitalisme heeft doorgedrukt, miljarden naar de banken heeft toegesluisd en bezuinigt op de uitkeringen. De partij is ook voor geheime diensten, voor het koningshuis, voor de NAVO en stemde in met diverse recente imperialistische oorlogen. Wie hier iets links in kan herkennen, mag het zeggen. Maar Renema’s ideeën slaan binnen zijn partij mogelijk wel aan. Een artikel⁵ dat de dag voor zijn Leidse lezing verscheen in het NRC kon naar verluidt op de welwillende belangstelling rekenen van Renee Cuperus van de PvdA-denktank Wiardi Beckman Stichting.

KEYNES

Dat de tegenstellingen tussen de progressieve partijen en radicaal-links levengroot zijn, valt ook meteen op in het interview “Ik vertrouw de markt niet”, dat jaarboekredactieleden Jasper Lukkezen en Merijn Oudenampsen hielden met de Delftse hoogleraar Alfred Kleinknecht. Deze GroenLinkser wordt door hen enthousiast geïntroduceerd als een neo-keynesiaan. Het keynesianisme is kortgezegd de ideologie van het fordisme, van de vorige fase van het kapitalisme. De Duitse auteur Detlef Hartmann, die in het vorige nummer van Kritiek geïnterviewd werd en op verzoek van de redactie begin dit jaar een lezing hield in Amsterdam, is volkomen terecht minder enthousiast over dat keynesianisme. “De stadia van het bloedige tayloristische/fordistische offensief, zoals die in de Eerste en met nog meer agressiviteit in de Tweede Wereldoorlog onder het regime van ‘keynesianisme’ en ‘New Deal’ met haar instituties van de wereldeconomie (IMF, Wereldbank, GATT) haar doorbraak organiseerde, kunnen hier niet worden belicht. Het is toch wel veelzeggend voor het zich beroepen op Keynes binnen delen van het spectrum van nieuwe sociale bewegingen, hoe dit bloedige karakter wordt gerelativeerd en hier aan voorbij wordt gegaan.”⁶

De neo-keynesiaan Kleinknecht komt al snel op de proppen met die eeuwige schijntegenstelling van het slechte Angelsaksische en het betere Rijnlandse kapitalisme. Een nauwelijks bestaand onderscheid dat feitelijk alleen relevant is voor propagandisten, in sommige gevallen van anti-Amerikaanse snit. Het is lood om oud ijzer, als we concreet van onderop kijken naar managementmethoden en uitbuitingsgraad. Opvallend genoeg is de GroenLinkser het minst kritisch op de “vrije markt” als het om het milieu gaat. “Hier geloof ik in de marktwerking”, zo zegt hij, “in die zin dat als de prijs van een grondstof maar hoog genoeg wordt het vanzelf rendabel wordt om technieken te ontwikkelen die zuiniger zijn of een goedkoper substituuut gebruiken”. In werkelijkheid zien we vaak juist het omgekeerde gebeuren, bijvoorbeeld bij olie en gas, toch twee van de belangrijkste grondstoffen. Na het stijgen van de prijzen zijn hypervervuilende technieken als het afgraven van teerzand in Canada, en fracking voor gas en nu ook olie rendabel geworden. Hele landstreken worden eraan opgeofferd!⁷

Als linkse partijen het voor het zeggen hadden, dan zou Kleinknecht het wel weten. Hij zou dan “geld vrijmaken” voor “regulering” van “de onderkant van de arbeidsmarkt. Verplicht mensen met activerend beleid om te gaan werken en maak tegelijkertijd dat werk zekerder en lonender is. Je moet niet bang zijn om als overheid zelf de touwtjes in handen te nemen”, zo zegt hij. En daar hebben we het, daar komt het bij sociaal-liberalen altijd weer op uit: mensen dwingen, de mensen aan de onderkant natuurlijk. Maar wat als die mensen liever zelf “de touwtjes in handen” houden? Dat is de discussie waar het ons om zou moeten gaan, hoewel het wel een heel korte is. Dat debat gaat namelijk zo: “Wij zijn GroenLinks, we willen jullie dwingen.” Reactie: “Nee, wij willen niet gedwongen worden.” GroenLinks: “We doen het toch, voor jullie eigen bestwil.” Reactie: “Rot op, dat maken we zelf wel uit.” Klaar, einde discussie!

Kleinknecht heeft het verder voornamelijk over het bevorderen van “economische groei”, het probleem van de “winsten die niet productief worden geïnvesteerd” en de zorgen die hij zich maakt om het voortbestaan van de euro. Hij heeft wel kritiek op de “versoepeling” van het ontslagrecht, maar dan helaas vooral vanuit het perspectief van de bazen. “Dan valt bijvoorbeeld de opbouw van kennis stil, vooral die van bedrijfsspecifieke en persoonsgebonden ervaringskennis. Flexibel ontslag gaat ook ten koste van vertrouwen en loyaliteit van de werknemers”, aldus Kleinknecht.

KOLONISATIE

In zijn artikel “Mentale kolonisatie door het management” beschrijft Hans Boot⁸ dat proces van flexibilisering precies vanaf de andere kant, die van de arbeiders. Heerlijk concreet beschrijft hij dat het uitbetalen van loon alleen nog geen garantie geeft

dat bazen hun arbeiders optimaal kunnen exploiteren. Daartoe is in de loop van de kapitalistische geschiedenis een hele reeks controle-instrumenten ontwikkeld, van voortdurend aanwezige opzichters en hele bureaucratieën tot dwingende machinerieën en ideologische indoctrinatie. De nieuwste vormen van controle en beheersing omvatten vooral het gedwongen internaliseren van een “ondernemersbewustzijn” bij alle werknemers. Iets waar inmiddels de hele samenleving van doordrongen raakt.

“Wanneer de onderneming het leven zelf koloniseert, en zelfs onze dromen, dan wordt de vraag om daaruit te ontsnappen steeds beklemmender, steeds wanhopiger”, citeert Boot. Hij beschrijft hoe productiewijzen door de flexibilisering en het “just-in-time” management steeds instabieler worden, en zodoende om goed te blijven draaien steeds meer inzet en betrokkenheid vragen van de werknemers. De kosten gaan zo weliswaar omlaag, maar het productieproces wordt daardoor wel kwetsbaarder. En daar liggen dus ook de kansen voor verzet, voor actie en sabotage. Door één schakel aan te pakken, kunnen werknemers samen een hele productieketen platleggen. Helaas zegt Boot daar niets over. Voor wat betreft actie en tegenmacht van werknemers beperkt hij zich tot de uitgangspunten van de Nieuwe Vakbeweging, die hij overigens zeer terecht zwaar bekritiseert. Volgens hem sluiten de methoden van de nieuwe bond namelijk goed aan bij die mentale kolonisatie, en hij spreekt dan ook van “human resources unionism”, in navolging van de gelijknamige managementmethoden.

OCCUPY

Even terug naar het Amerika van Renema. Daar heeft Obama onlangs de verkiezingen gewonnen, onder meer door in te spelen op de groeiende invloed van niet-witten en vrouwen. Ook in Nederland ontstaat langzamerhand een multi-etnische samenleving waarin ook vrouwen steeds meer vooraanstaande posities innemen. Enigszins vervreemdend is het dan om een discussie over de toekomst van links te lezen in een jaarboek waarvan de uitgekozen auteurs zonder uitzondering wit, man en hoogopgeleid zijn. Maar goed, naast het artikel van Boot is er in het jaarboek nog een flink aantal goede artikelen te lezen. Te denken valt aan “Links zijn” van Jan Blommaert, die opmerkelijk eenvoudig en doeltreffend een aantal linkse kernwaarden op een rijtje zet. Men hoeft het niet met alles eens te zijn (de moderne staat wordt niet, maar was altijd al de dienaar van de kapitalistische economie, dat is niets nieuws: beide veronderstellen elkaar) om er toch geïnspireerd van te raken.

Ook is er het artikel “Tussen droom en daad” van Mathijs van de Sande over “de prefiguratieve politiek van Tahrirplein en Occupy”. De Doorbraak-activist laat zien dat in de tentenkampen nieuwe samenlevingsvormen worden uitgetoetst, geprefigureerd. De succesvolste tentenkampen worden opgezet midden in lokale

politieke en economische breuklijnen, zo gezegd midden op het strijdterrein, waarna men die breuken gaat oprekken. De concrete omgeving is voor prefiguratieve politiek van wezenlijk belang, aldus Van de Sande, en zomaar ergens een paar tenten opzetten is dus onvoldoende. Dan ontbreekt de strijd en verwordt het kamp tot een ritueel van een kleine gesloten gemeenschap. Het begrip “prefiguatie” is best nuttig bij de analyse van linkse activiteiten: wat te denken van de samenleving met arbeidsdwang die Kleinknecht graag eens zou laten proefdraaien?

Ook zeer lezenswaardig is het stuk “De bevrijdende kracht van het communisme” van Kritiek-redacteur Ron Blom, waarin hij pleit voor het teruggeven van het in diskrediet geraakte communisme, dat toch als kernwaarden gelijkheid en rechtvaardigheid heeft. We kunnen bijvoorbeeld best weer de boer op met het experiment van de Parijse Commune met z’n zelfbestuur. Die opstand “heeft de vormen van volkse zelforganisatie en zelfbeheer geïnspireerd die tijdens historische revolutionaire crises steeds weer opdoken en opduiken: arbeidersraden, sovjets, soldatencomités, industriële cordons, buurtgemeenschappen, agrarische communes en pleinbezettingen. Allemaal gericht op het deprofessionaliseren van de politiek, op het wijzigen van de arbeidsdeling tussen geprivilegerde leiders en het volk, op het scheppen van voorwaarden voor het afsterven van de staat als afzonderlijk bureaucratisch lichaam.” En dat is hard nodig, aldus Blom, want “het communisme is verstrikt geraakt in de netten van een bureaucratisch staatsraison en dienstbaar gemaakt aan een totalitair project”.

STALIN

Merkwaardig genoeg treffen we in zijn eigen jaarboek dan wel weer een interview aan met leider Peter Mertens van de Belgische ex-stalinistische PvdA. In een eerder interview⁹ in een Belgisch blad verklaarde Mertens: “Wij zijn geen stalinisten en wij zijn geen maoïsten.” Op de vraag of hij Stalin en Mao dictators en massamoordenaars zou noemen, antwoordde hij echter vaag: “Zijn er misdaden gebeurd onder Stalin en onder Mao? Jazeker. Absoluut. Ik heb vraagtekens bij wat er allemaal in China en in de Sovjet-Unie is gebeurd. Maar ik zal mij niet laten verleiden tot platitudes waarin alles zwart of wit is. Er is ook grijs. Zijn er dan geen mooie dingen gebeurd onder het socialisme?” Waarmee hij het afstand nemen van Stalin en Mao gelijk stelt aan afstand nemen van het socialisme als geheel. Alsof er geen vrijere vormen van socialisme zouden bestaan! Stalin en ook Mao hebben naast tientallen miljoenen anderen ook heel wat collega-communisten om zeep laten helpen, juist omdat die in een bevrijdender systeem geloofden.

Een partijgenote van Mertens zei elders¹⁰ dat men Belgische christen-democraten toch ook niet afrekent op de steun aan de fascist Franco in 1936. Dat klopt, maar dat is dan ook driekwart

eeuw geleden. De vorige PvdA-leider Ludo Martens bracht in 1994 nog het boek “Een andere kijk op Stalin” uit waarin hij het onomwonden opnam voor de dictator. In datzelfde jaar bracht hij ook nog een bezoek aan Noord-Korea, waar hij de toenmalige chef Kim Il Song een veer in de reet stak. En in de aanloop naar de beide Golfoorlogen toonde Martens zich positief over het moorddadige regime van Saddam Hussein. Pas vijf jaar geleden loste Mertens Martens af.

Het is natuurlijk prima dat een stalinistische partij democratiseert, en net als de Nederlandse SP het maoïsme achter zich laat, maar de vraag blijft waarom Mertens het dan toch zo moeilijk vindt om afstand te nemen van dictators en hun regime. Omdat hij dan het socialisme zou afvallen? Dat lijkt hij al een beetje gedaan te hebben, wanneer hij in het jaarboek zegt de Occupy-slogan van de 99 procent een goede leuze te vinden. “Dat is een heel sterke leus omdat hij laat zien dat alle lagen slachtoffer zijn van het kapitaal, van illegale werkers tot managers. De komende tien jaar zullen we een gemeenschappelijk front op moeten bouwen van die 99 procent.” Een echte marxist zou, denk ik, niet zo makkelijk heen stappen over de dagelijkse klassenstrijd van de werknemers tegen hun bazen, en suggereren dat plots 99 procent van de mensen een gezamenlijk belang heeft. Voor Mertens hoeven we het jaarboek niet aan te schaffen, maar er staat verder voldoende moois in voor een gang naar de linkse boekhandel.

Eric Krebbers

Noten

1. “Jaarboek Kritiek voor de wel zeer brede linkse beweging”, Eric Krebbers, 26 oktober 2011, www.doorbraak.eu.
2. “Nieuw-rechts en de beweging tegen globalisering”, Gebladerte-brochure 17, Gebladerte Archief, www.doorbraak.eu.
3. “Autonome neo-nazi’s op de linkse toer?”, Gerrit de Wit, Fabel-krant 95/96, Gebladerte Archief, www.doorbraak.eu.
4. “‘Dwangarbeid light’ met de Leidse SP en PvdA?”, Eric Krebbers, 19 september 2012, www.doorbraak.eu.
5. “Die zorgpremie is juist een meesterzet van premier Rutte”, Jelmer Renema, 8 november 2012, NRC.
6. “Africhting en revolte – verzet in het tijdperk van onderwerping tot human capital”, Detlef Hartmann en Oscar Schlaack, 28 maart 2012, www.doorbraak.eu.
7. “Shale gas and fracking”, www.guardian.co.uk.
8. “Opstandig volk in de haven”, Henk Zeldenrust, 2 mei 2012, www.doorbraak.eu.
9. “‘Alleen wij stellen het systeem ter discussie’”, Joël de Ceulaer, www.pvda.be.
10. “‘PVDA beschouwt zich niet langer als extreem linkse partij’”, www.pvda.be.

Leidse afdeling Doorbraak straks in nieuwe vrijplaats

Ruim tweeënhalf jaar geleden ontruimde de gemeente Leiden de al tientallen jaren bestaande vrijplaats Koppenhinksteeg. Daarmee werd een aantal sociaal-culturele en buitenparlementaire organisaties dakloos gemaakt. Onlangs echter kwam aan de omzwervingen een eind. De vrijplaats kocht een oud industrieel complex. En daar blijkt Marinus van der Lubbe ook een blauwe maandag gewerkt te hebben.¹

Na de ontruiming van de Koppenhinksteeg stonden organisaties als de Weggeefwinkel, Bar en Boos, De Linkse Kerk, De Fabel van de illegaal en de Leidse afdeling van Doorbraak op straat. De laatste twee namen al snel hun intrek in een kraakpand aan de Musschenbroekstraat. Nadat dat pand een jaar later ook weer ontruimd werd, gaf de gemeente hen een tijdelijke werkruimte. Ook de Weggeefwinkel kreeg in de loop van de tijd een tijdelijke ruimte. Maar de andere organisaties uit de Koppenhinksteeg stonden nog steeds met lege handen.

INDUSTRIEEL COMPLEX

In april dit jaar kwam er een eind aan de jarenlange inspanningen van de vrijplaats voor een structurele oplossing. De organisaties kochten van de gemeente een oud industrieel complex aan de Middelstegracht 36.

In november werden al kortstondig de deuren geopend. Een ontmoetingsruimte met plek voor een vegetarisch eetcafé en discussie- en film-avonden zal naar verwachting begin 2013 permanent open gaan. Het complex verkeert in een slechte staat en het casco zal gerenoveerd moeten worden. Pas daarna zullen de Weggeefwinkel, De Fabel van de illegaal en de Leidse tak van Doorbraak er ook hun intrek in kunnen nemen. Tevens zal er dan een muziekpodium verrijzen en zal er ruimte zijn voor nieuwe initiatieven.

Het gebouw aan de Middelstegracht 36 is een monument en kent een interessante geschiedenis. Het maakte onderdeel uit van de conserven-fabriek Tieleman & Dros die in 1877 werd opgericht en uitgroeide tot een groot fabriekscomplex met verschillende panden tussen de Middelstegracht en de Uiterstegracht. De Middelstegracht 36 omvatte het ketelhuis dat diende als centrale opwekking van stoom. De stoom diende op haar beurt weer als aandrijving van de machines en voor het koken en vervolgens conserveren en in blikken verpakken van de producten. Groenten als doperwten, bonen en wortelen werden schoongemaakt door arbeidersgezinnen in de buurt en veelal per boot over de toen nog bestaande grachten aangevoerd naar de fabriek. Daar werden de groenten gesteriliseerd en in blikken gedaan. Na de Tweede Wereldoorlog zakte de vraag naar blikconserven steeds verder in. Dat werd mede in de hand gewerkt doordat Nederland gedwongen werd om de kolonie en belangrijke afzetmarkt Nederlands-Indië op te geven. In 1955 ging het bedrijf dan ook failliet. De gemeente Leiden kocht de gebouwen en sloopte een deel ervan, ten gunste van woningbouw en de aanleg van de Ingenieur Driessenstraat. Wat nog resteert, is het voormalige directiegebouw aan de Middelstegracht, waar nu een bedrijfsverzamelgebouw zit, het ketelhuis en het aanpalende pand waar De Fabel van de illegaal en Doorbraak nu nog hun tijdelijke kantoorruimte hebben.

VAN DER LUBBE

Ook Marinus van der Lubbe (1909-1934) werkte een korte tijd bij Tieleman & Dros. Hij is internationaal bekend wegens het in brand steken van de Duitse Rijksdag op 27 februari 1933, mede in een vergeefse oproep aan de Duitse arbeiders om in opstand te komen tegen Hitler en zijn trawanten.¹ Op 10 januari van het jaar daarop werd de toen 24-jarige Leidenaar voor zijn verzetsdaad door de nazi's onthoofd.

In Leiden en omstreken genoot hij bekendheid vanwege zijn onophoudelijke inzet voor een revolutie. Hij bivakkeerde met regelmaat op de Uiterstegracht 56. Daar wilden ook nog wel eens groepen communisten bij elkaar komen om met elkaar te discussiëren over het marxisme en de revolutie. Als anarcho-communist vond hij dat de bevrijding van de arbeiders het werk van henzelf moest zijn, en niet van een partij.

Bij Tieleman & Dros werkte Van der Lubbe aan een snijbonenmolen. In het seizoen werkten daar honderden jonge mannen in grote en vochtige ruimten. Ze kregen één cent per gemalen kilo snijbonen en dat leverde hen twintig gulden per week op. Maar in het naseizoen, als er alleen nog maar kleine en kromme bonen waren, lukte het nog maar met moeite om de helft van dat weekloon te verdienen. In september brak dan stevast het moment aan dat de arbeiders weigerden om nog aan het werk te gaan. Ze eisten anderhalve cent per kilo en meestal kregen ze dat dan ook. Van der Lubbe eiste echter een keer te vroeg anderhalve cent per kilo, dus nog voor het naseizoen. Hij legde het werk neer en riep de andere arbeiders op om ook een loonsverhoging te eisen. Die zouden nauwelijks op zijn oproep hebben gereageerd, en Van der Lubbe werd daarop door een portier de fabriek uit gebonjourd. Buiten bleef hij wachten tot het schafttijd was en de arbeiders tegen de fabriek aan kwamen zitten om in de zon hun boterhammen op te eten. Van der Lubbe klom in een lantaarnpaal en riep op tot een staking. De arbeiders gingen ook daar niet op in en uiteindelijk werd hij door de politie weggehaald.

Het is mooi dat juist organisaties waarvan een deel vrij-socialistische uitgangspunten heeft, en de rest ook een rebelse achtergrond, hun plek vinden in een fabriek waar Van der Lubbe ooit heeft gewerkt. En dat wordt ook zeker in ere gehouden, getuige het grote kunstwerk met een afbeelding van Van der Lubbe dat bezoekers bij binnenkomst in het pand aan de muur aantreffen. Om het pand geheel te renoveren en in te richten is er nog veel hulp nodig. De vrijplaats hoopt dan ook dat de komende jaren velen daar belangeloos hun steentje aan bij zullen dragen. Een geldelijke bijdrage zou ook zeer welkom zijn en kan overgemaakt worden op rekeningnummer 118903403 t.n.v. SVK te Leiden.

Gerrit de Wit

Noot

1. *De meeste historici zijn het erover eens dat Van der Lubbe de Rijksdag op eigen houtje in brand heeft gestoken. Anderen denken echter dat het een opzetje van de nazi's was, om een aanleiding te creëren om de Duitse socialisten genadeloos aan te kunnen pakken. Voor meer hierover zie: "Dossier Van der Lubbe", www.kelderuitgeverij.nl.*

Doorbraak

Doorbraak is een linkse basisorganisatie die strijdt voor een ecologisch duurzame wereld zonder uitbuiting, onderdrukking en uitsluiting. Daarom vechten we van onderop tegen het kapitalisme, het patriërchaat, racisme, nationalisme, religieus fundamentalisme en militarisme.

Doorbraak wil af van de gecreëerde scheidslijnen en streeft naar een rechtvaardiger wereld. Hoe die er precies uit moet gaan zien? En hoe we daar willen komen? Dat willen we gaandeweg en samen met anderen bedenken en bevechten. Daarbij halen wij onze inspiratie uit de strijdbare traditie van socialistische bewegingen. Doorbraak staat daarbij symbool voor de wens om vastgeroeste indelingen in allerlei hokjes te doorbreken.

Klinkt dat goed? Heb je interesse? Wil je meedoen? Bel of mail ons dan gerust.

ADRES

Website: www.doorbraak.eu
Facebook: www.facebook.com/doorbraak
Twitter: twitter.com/doorbraakeu
Mail: doorbraak@doorbraak.eu
Adres: Postbus 901, 7400 AX Deventer
Telefoon: 06 4120 6167
Giro: 33.89.627, t.n.v. Doorbraak.eu, Deventer

LOKALE CONTACTEN

amersfoort@doorbraak.eu
amsterdam@doorbraak.eu
arnhem@doorbraak.eu
denhaag@doorbraak.eu
deventer@doorbraak.eu
leeuwarden@doorbraak.eu
leiden@doorbraak.eu
nijmegen@doorbraak.eu
oss@doorbraak.eu
rotterdam@doorbraak.eu
utrecht@doorbraak.eu
wageningen@doorbraak.eu

KRANT

De Doorbraak-krant verschijnt tweemaandelijks en wordt uitgegeven door stichting Gebladerte, www.gebladerte.nl. Abonnee worden? Maak 25 euro over op giro 95225 t.n.v. stichting Gebladerte te Leiden o.v.v. "abonnee". Vermeld duidelijk je adres. Minima kunnen volstaan met 13 euro. Losse nummers kosten 3 euro. Lay-out: Zwart op Wit, Delft
Drukkerij: Albani, Den Haag
ISSN: 1877-8186

MAIL-LIJST

Wil je in de tussentijd op de hoogte blijven van Doorbraak-activiteiten? Mail dan "Doorbraak Info" naar doorbraak@doorbraak.eu.

Nieuwe Leidse vrijplaats aan de Middelstegracht 36.

doorbraak.eu

nummet 10 > december 2012